26րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7040 3 ՄԱՐՏ 1909 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՍԵՖԵՐ 1327 16 Mars 1909 26me année N. 7040

«ԱՐԵՒԵԼՔ»
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Դ.ս.
» վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25	Ֆր.
» » վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌كین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ՀԱՅ ՑԵՂԻ ԾԱԳՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Արեւելքի յունուար 5 թիւին մէջ Պ. Մարկոս Նաթանեան «Կրօնի դերը Հայոց ճակատագրի վրայ» խորագրին տակ յօդուածով մը կարգ մը յայտնութիւններ կ'ընէր Հայոց հին հեթանոսական կրօնքի մասին։

Նպատակս սոյն յօդուածին պարունակութիւնը քննադատել չէ, այլ պատմական սխալ մը ուղղել, սխալ մը զոր գործած են շատ մը հայ և օտարազգի հին պատմագիրներ հայ ցեղի ծագման և նախկին պատմութեան մասին. անգլիացի պատմագիր Րօլինսընէ կը թարգմանեմ հետեւեալ հատուածը, որ որոշ գաղափար մը կու տայ հայ ցեղի իրական ծագման մասին և որ Հայոց պատմութեան ամենէն շահեկան էջերէն մէկը կը կազմէ անկասկած.

«Պատմականօրէն արդի Հայերը չեն կրնար տարուիլ Ն. Ք. վեցերորդ դարէն անդին, երբ անոնք կ'երեւին գաղթած ըլլալ այն երկիրը (Հայաստան) զոր բռնած են այդ ատենէն մինչեւ հիմա։ Այդ թուականէն առաջ իրենց երկիրը բնակավայրն էր երեք զօրաւոր և ռազմիկ ցեղերու, որոնք կը կարծուին Թուրանական ըլլալ. անոնք, Ն. Ք. տասներորդ դարէն մինչեւ եօթներորդ դար ասորական մեծ կայսրութեան հետ շարունակական պատերազմի մէջ էին։ Անոնք էին Նայիրի, Ուրարտու, Մաննա և կամ Միննի կոչուած ցեղերը, որոնց անուններուն՝ կանոնաձեւ արձանագրութեանց մէջ յաճախ կը հանդիպինք։ Նայիրի ցեղը տարածուած էր Վանի արեւմտեան կողմի լեռներու, Տիգրիսի երկու ափանց վրայ, մինչեւ Դիր, Եփրատ գետի վրայ և աւելի հեռու, Ուրարտու կամ Արարատի ժողովուրդ կոչուածները. Թերեւս Հերոդոտոսի յիշած Ալարոդիք կը բնակէին Նայիրիներու հիւսիսային արեւելեան կողմը, Եփրատի վերին ափանց վրայ, Վանայ լճի շուրջ և թերեւս Արաքսի վրայ. Մինիք կամ Մաննայք տեղաւորուած էին Ուրարտուի հարաւային արեւելեան կողմը, Ուրմիայի դաշտավայրին և Զակրոսի յարակից մասերու մէջ։ Այս ցեղերուն զօրաւորագոյնը Ուրարտուն էր և անոնց հետ մղեցին Ասորիք իրենց ամենէն արիւնահեղ ճակատամարտները։ Ուրարտուի մայրաքաղաքն էր Վան, նոյնանուն լճի արեւելեան եզերքին վրայ և հոս էր որ Ուրարտ թագաւորները զետեղեցին իրենց հիանալի արձանագրութիւնները։ Սոյն արձանագրութեանց լեզուն Թուրանական ձեւ կը կրէ ու թէեւ ատիկա կրնայ արդի հայերէնին մէջ պարունակուած ոչ-արիական տարրը յառաջ բերած ըլլալ, բայց չի կրնար անոր իրական գլխաւոր արտադրիչը ըլլալ. գաղթականութիւն մը պէտք է պատահած ըլլայ ասորական թագաւորութեան վախճանին և պարսկական կայսրութեան սկզբնաւորութեան շրջանին միջեւ, երբ լեռնագաւառի բնակչութիւնը փոխուեցաւ՝ ընկղմելով նախկին բնակչութիւնը արիական արշաւողներու յորդ գերազանց թիւին մէջ։

«Առաջին որոշ ծանօթութիւնը, զոր կը ստանանք այս նորեկ ժողովուրդին վրայով, է Դարեհ Հիստասպեսի արձանագրութիւններէն. Դարեհ, իրեն հպատակ քանիերեք նահանգներու մէջ Հայաստանն ալ յիշելէ վերջ, մեզ կը տեղեկացնէ թէ, իր թագաւորութեան երկրորդ տարին, (520 Ն. Ք.) մինչ ինք Բաբելոն կը գտնուէր, ապստամբութիւն մը ծագեցաւ, որուն մասնակցեցաւ նաեւ Հայաստան, ութ գաւառներու հետ միասին։ Դարեհ այն ապստամբութիւնը անկարող եղաւ ջախջախել մինչեւ իր թագաւորութեան երրորդ տարին, երբ Հայերը և իրենց դաշնակիցները խիստ յամառ և քաջարի ընդդիմութիւն ցուցուցին։ Սոյն ճակատամարտի մէջ յիշուած անձերու և տեղերու անունները արիական են, ինչպէս ուրիշ հայկական անունները ընդհանրապէս։ Երբ Դարեհ սոյն ապստամբութիւնը ջախջախեց, Հայաստանը իրեն ընդարձակածաւալ պետութեան տասներեքերորդ սատրապութիւնն ըրաւ և չորս հարիւր դահեկան — 96,000 ստերլին — տարեկան տուրք սահմանեց, զոր Հայերը ոչ միայն կանոնաւորապէս վճարեցին, այլեւ Դարեհի մատակարարեցին տարեկան քսան հազար ձի առանց տրտունջի։»

Վերոգրեալ քաղուածներէն դիւրին է մակաբերել թէ, Պրն. Նաթանեանի Խալտիապաշտ կոչած Հայերը, ոչ թէ արդի Հայերը և կամ մեր նախահայրերն էին, այլ Պարթեւաց ցեղակից Սկիւթացի Թաթարներ, որոնք անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր Հայաստանի լեռնագաւառները գրաւած էին և որոնց հետ Ասորիք անդադար ահռելի ճակատամարտներ մղեցին և մասամբ ալ նուաճեցին. Հայերը բնաւ երբեք Խալտիս անուն Աստուած պաշտած չեն և ոչ ալ Ասորւոց հետ պատերազմ մղած. Քրիստոսէ առաջ 606—558 տարիներու միջոցին, Փոքր-Ասիոյ մէջ հսկայական յեղափոխութիւններ տեղի ունեցան, կործանեցան մեծամեծ պետութիւններ, ջնջուեցան կամ ջնջուելու աստիճանին հասան այլազան ցեղեր, և այդ տարիներու միջոցին էր որ Հայաստանը ահռելի ընդհարումներու երկարամեայ թատերավայր ըլլալէ յետոյ բաւական ամայացած էր։ Թերեւս այս ամայութենէն և Հայաստանի հաճելի կլիմայէն օգտուելով էր որ Հայերը—որոնք արդի հետազօտութիւնները կ'ապացուցանեն թէ Սլաւներու ցեղակից են— ըստ ամենայն հաւանականութեան Յունաստանի հիւսիսային արեւմտեան կողմէն Վոսփորը անցնելով Փոքր-Ասիա մտան և արշաւեցին դէպի Հայաստան, հոն հաստատուեցան և մնացին մինչեւ հիմա։ Գաղթական Հայերը անտարակոյս իրենց հետ բերին իրենց ցեղային աւանդութիւնները, բայց, ժամանակի ընթացքին մէջ, մոռցան իրենց նախկին բնակավայրերը և շփոթեցին իրենց նոր հաստատուած բնակավայրի զանազան մասերուն հետ։

Գալով Խալտիս բառին, սոյն անունը կը գտնենք նաեւ Քսենոփոնի «Անաբասիս»ի մէջ, ժողովուրդ մը, անտարակոյս վերեւ յիշուած երեք Թուրանական ցեղերու մնացորդը, որոնք կը բնակէին Հայաստանի հիւսիսային արեւմտեան մասին մէջ և որոնց բնակած գաւառը մեր պատմութեան մէջ ծանօթ է «Գողթան գաւառ» անունով։ Ասոնք մինչեւ Գրիգոր Լուսաւորչի ժամանակները իրենց հեթանոսական երգերը պահած էին, հաւանաբար իրենց հին լեզուով։

Այս առթիւ թերեւս աւելորդ չըլլայ երկու տող եւս գրել Պարթեւաց մասին։ Պարթեւները, որոնց արքայական ընտանիքէն ծագում առին Հայաստանի վրայ տիրապետող Արշակունի թագաւորները, Ն. Ք. 150էն սկսեալ, ծագումով Սկիւթական ազգերու ցեղակից էին, որոնք իրենց կարգին կը պատկանէին կեդրոնական Ասիոյ մէջ թափառող ազգերու Թուրանական (մոնկոլեան) և կամ Ուրալ-Ալթայեան կոչուած ընտանիքին. Պարթեւաց ցեղակից ազգեր էին, հիներէն Հոններ, (որոնցմէ արդի Հունգարացիք), Աւարներ, Պուլկարներ, Քոմաններ ևն., և ներկայ ժամանակներու Քաշմուքներ, Ուզուրներ, Ելութներ, Եօզպէկներ, և Թիւրգօման կամ Թաթարներ. Կովկասի Թաթարները և Օսմանցի Թուրքերը Պարթեւաց ամենամօտիկ ազգեր կրնան ներկայացուիլ։

ՌՈՒԲԷՆ Ց. ՓԻՐԱՆԵԱՆ
Ամերիկա

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Ս. Ռ.

ԱՐԱՄԵԱՆ ՇՐՋ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Սեբաստիա

Այսպէս, իմ «բարոյական աջակցութիւնս» կը խնդրէք, այսինքն խրատ։ Հակառակ ընդունուած բանաձեւին թէ «խրատ տալը դիւրին է, հաց տալը դժուար» և կամ «խրատ տուող շատ կը լինի, հաց տուող քիչ» ես պիտի նախընտրէի որ հաց խնդրած ըլլայիք, վասն զի ձեր դիմումով պատասխանատուութիւնը զոր վրաս կը դնէք, խիստ ծանր կը գտնեմ։ Եւ սակայն չպիտի խուսափիմ, և պիտի սրտապնդեմ զինքս, [illegible] գոհացում տալու ձեր խնդրանքին, օգտուելով փորձառութիւններէ։

«Փորձառութիւն» ըսի. բայց գիտէ՞ք արդեօք թէ ո՛րքան փոխուած են ժամանակները, և հետեւաբար ո՛րքան անզօր ու նոյն իսկ անօգուտ կը մնան փորձառութիւնները. ընդհակառակը ես կը խորհիմ որ ոչ թէ անցեալին դասերէն պէտք է օգտուինք, այլ մեր ապագայ պէտքերուն վրայ լրջամիտ խորհրդածութիւններէ. ոչ թէ դէպի ետ նայելով, այլ դէպի առաջ, դէպի այն ժամանակը որ պիտի գայ, իր հետ բերելով բոլորովին նոր պահանջներ ու պէտքեր։ Ի՞նչ կ'ըսէք։

Բայց և այնպէս, պարոններ, բաներ կան ըսուելիք, խրատներ կան ընդունելի այդ անպէտ անցեալէն որ այսօր, վաղը ու ամէն ժամանակի համար ճիշդ են, ճշմարտութիւններ որ մեր [illegible] պապերը ընդունելով իրենց պապերէն, մեզի հասցուցեր են, աւելցնելով իրենց ալ վկայութիւնն ու կնիքը։ Եւ ես պիտի համարձակիմ իմ տեսակէտներովս ու ձեւովս հաղորդել ձեզի։ Հիմա մտիկ ըրէք։

Դուք կը փափաքիք ձեր ցեղին, ձեր քաղաքին օգտակար ըլլալ, լուսաւորել ժողովուրդը, զարգացնել միտքերը, ազնուացնել բարքերը և դեռ ասոնց պէս աղուոր բաներ. գիտցէք, պարոններ, որ ցեղին ձայնն է որ կը խօսի ձեզի, դարերու մէջէն ժառանգաբար ձեզի հասած այդ փափաքը, այդ մոլութիւնը ապրեցուցեր ու տոկացուցեր է մեր ցեղը և անոր գոյութիւնը պահպաներ խուժաններու ուժովը. անոր շարունակ կրկներ ու երգեր է «դուն քրիստոնեայ ես, դուն հայ ես, դուն մարդ ես»։ Եւ հայը իր աւերակներուն վրայ թեւակոտոր մոխրեփիկ հաւու մը պէս երերկաներ ու կերպով մը պահեր է իր մէջ կեանքը։ Այդ աւերակները դեռ կան ու կը մնան, իր թեւերը դեռ կը մնան կոտրած ու անդարման. իր նուաղկոտ աչքերը դեռ կը տեսնեն հեռուն հորիզոնին վրայ անուշ կանաչորակ լեռներ ու հովիտներ, արեւներ ու լուսիններ, և դուն կը գործէ ելլել թռչելու. ու չի յաջողիր։ Բայց եթէ յաջողէր իսկ՝ արդեօք պիտի ուզէ՞ր իրուցնէ թողուլ իր պապենական աւերածոյքը՝ երթալ օտար հովիտներում դալարաւէտ մարգերուն վրայ կռկռալու։ Ո՛չ, ան կը սիրէ իր աւերակը, ան կը սիրէ թաղուիլ ձմրան ձիւնին ներքեւ, կարկուտին ու տօթակէզ արեւուն ներքեւ, ան կը սիրէ մինչեւ իր մահը հոն մնալ և թեւակոտոր, ուժասպառ... յուսալից։ Վասն զի կեանքն առանց վէշտի իրեն հաճոյք չազդեր կարծես...

Նամակս շարունակելէ առաջ հարկ կը տեսնեմ անմիջապէս ըսելու որ ձեզի առաջնորդ ընտրելու էք երկու բան.—

Քիչ խօսիլ, շատ խորհիլ, շարունակ աշխատիլ։

Խոստանալ ինքզինքնուդ գործադրութիւնը որ և է լուրջ որոշումի մը։ Այսինքն մի՛ ըսէք, ըստ հին սովորութեան «պէտք է կատարենք քանի որ խոստացած ենք», այլ ճիշդ հակառակը, «խոստանա՛նք, եթէ կ'ուզենք կատարել» և աս ալ մեծ երդում մըն է, և աւելի մեծ նկարագիր մը կը մուցանէ ձեր մէջ։

Ունեցէք համոզում, պաղարիւն եռանդ՝ քան թէ երիտասարդ տարիքի բնական տաքարիւնութիւն, վասն զի առաջինը կը նշանակէ իմաստութիւն, հեռատեսութիւն, տեւականութիւն, երկրորդը կ'անցնի շուտով յարդի բոցերու պէս, և նոյնիսկ սխալ առաջնորդ մըն է։

Զգուշացէք ինքնահաւանութենէ և նախանձէ, ու պիտի զարմանա՞ք եթէ ըսեմ թէ նախանձը ինքնահաւանութեան ուղղակի ծնունդն է, բացատրեմ.— Ան, նախանձը կը տեսնէ իր վրայ իր մէջ անանկ երեւակայական արժանիքներ և կարողութիւններ որ, կ'ուզէ հաւատալ թէ ինք դժբաղդ է և ճակատագրէն անիրաւուած, հակառակ իրմէ աւելի յաջող ու կարող անձանց՝ հետ իր ունեցած համահաւասար արժանիքին. Նախանձը կը թողու իր գործը, իր պարտականութիւնը և խիթալով, տրտալով ժամավաճառ կ'ըլլայ. Ինքնահաւանութիւնը ամենամեծ թշնամի մըն է և ծոյլ կ'ընէ մարդը. կը թողու որ նեխած ճահիճի մը պէս մնաք ո՛ւր որ էք. փոխանակ վազուն, կարկաչուն ջուրերու պէս մարդ ու ծաղիկ ոռոգելու, կեանք ու զուարթութիւն սփռելով ձեր ընթացքին վրայ։

Եւ հա՞րկ է ըսել, պարոններ որ, ձեր անձնական օրինակովը. շատ աւելի գործնական ազդեցութիւն մը կրնաք ունենալ ձեզ դիտողներուն վրայ, քան ձեր բոլոր գիրքերն ու քարոզները, ընթերցատուններն ու լսարանները, ձեր վէճերն ու լեզուանիութիւնը. և երբ կ'ելլէք ժողովուրդը լուսաւորելու, զարգացնելու, գիտցէք որ կը հրաւիրէք ձեր վրայ ամենամեծ պատասխանատուութիւններ. որմէ՝ եթէ գիտնաք գնահատել՝ ամենէն առաջ և ամենէն աւելի դուք ինքներդ էք որ պիտի օգտուիք, ճիշդ ինչպէս կը պատահի թեթեւամիտ կամ պարզապէս անփորձ երիտասարդի մը, որ ամուսնանալով իր անձնական նկարագիրն ու զգացումները կը բարւոքէ իր ստանձնած ամուսնու և հօր պատասխանատուութեանցը անքուն դրդումներով և ազդարարութիւններովը։

Ինչպէս զաւակները տան մը մէջ զըւարթութիւն կը բերեն, կը շէնցնեն ու կը կենդանացնեն, այնպէս ալ դպրոցականները հանուր ազգին երջանկութիւնն ու սիրելի յոյսերն են. ատոր համար է ահա որ մեր ազգին մէջ մանաւանդ ընդունուած է սա բանաձեւը «ազգին զաւակներն էք դուք», «դպրոցը ազգին տունն է». և ամբողջ ժողովուրդը կը դուրգուրայ դպրոցին ու դպրոցականին վրայ. կը դիտէ զանոնք սրտադողումով, և նոյն իսկ անոնց հետ տեսակցիլն ու խօսակցիլը իբրեւ միջոց կ'ընտրէ իր առօրեայ ցաւերը պահիկ մը սփոփելու։ Ասիկա լաւ գիտցէք և անբասիր ու մաքուր ապրեցէք, սըրտով, մտքով, գործով. չմոռցիք գործաւորէն որուն զարգացումին համար է մանաւանդ որ այսօր ոտքի ելեր էք. չկարծէք որ ձեր ստացած կիսկատար կրթութիւնն ու ուսումը ձեզի իրաւունք կուտան արհամարհելու հինը, թերահաւատելու ձեզմէ ետքը եկողներուն վրայ։ Դըպրոցէն ելած օրէն իսկ է որ գործնական աշխարհի մէջ կը մտնէք և դրական զարգացումը հոն կը սկսի կը [illegible]. մաքուր և ուղղամիտ մնալու այն դասերը զոր ձեր ուսուցիչները ձեզի տուած են, պէտք է քաջութիւնն ունենաք ապրելու, և ոչ թէ ըսելու «այդ գաղափարները դպրոցը մնացին, հոս գայլերուն մէջ կ'ապրինք, պէտք է կա՛մ գայլ ըլլանք մենք ալ կամ աղուէս»։

Պէտք է վերջապէս մաքրել աշխարհը և ատիկա ուրիշ բանով չըլլար, բայց եթէ ապրելով դպրոցի ու եկեղեցիի մէջ ձեր մանուկ օրերուն սորվածները. եւ ամէն անգամ որ նոր խումբ մը կը մեկնի դըպրոցէն, պէտք է երթայ հարստացնել, զօրացնել նախընթաց մաքուր հոսանքները եւ ոչ թէ կորսուիլ ծովու աղի-լեղի ջրակոյտերուն մէջ։

Մեր ցեղին տգեղ կողմերն են չկամութիւն, չքաջողութիւն, այսինքն նախանձ, եւ եսապաշտութիւն (égoïsme), այսինքն զբաղիլ միայն անձի շահերովն ու ցաւերովը. ոչ միայն պէտք է պատրաստ ըլլաք ձեզի դիմողներուն օգնելու, այլ նոյնիսկ երթալ փնտռելու, գտնելու էք ուր որ ցաւ ու կարօտութիւն կայ, ախտ ու մոլութիւն, եւ անոնց ցաւակցելու, օգնելու, բարձրացնելու. Թափանցող աչքերու մը կենդանաբար ճառագայթներուն պէս մտէք ամէն տեղ, սպաննեցէք տգիտութեան, չարութեան, ծուլութեան միքրոպները, կեանք ու կենդանութիւն սփռելով, բայց մի՛ շատ այն ճառագայթներուն պէս որ կը հաճին մինչեւ երկիր խոնարհիլ։

Կը կրկնեմ, չըլլայ որ եռանդին առջեւէն վազողներ ըլլաք, այլ դուք ինքներդ պէտք է վարէք ձեր եռանդը. մեքենային առջեւէն պէտք չէ վազել, մի՛ գուցէ կոխոտուիք ճզմուիք, այլ անոր գլուխն անցած վարելու էք. դատողութիւնն ու խելացի պաղարիւնութիւնը կը տեւեն մինչեւ խորին ծերութիւն, մինչդեռ երիտասարդական տաքարիւն եռանդոտութիւնը բնականաբար ֆիզիքական տկարացումին համեմատութեամբ կը քայքայի։

Ձեր առողջութեան և ֆիզիքական պահպանումին ամենամեծ հոգածութիւն ունեցէք. աններող ու անզօր եղէք այն ամէն բաներուն որ կը համարձակին սպառնալ ձեր կորովին ու քաջառողջութեան, ներեցէք ձեր թշնամիներուն իբրեւ ազնիւ ու մեծ սրտի տէր մարդ, ներեցէք չարախօսին, հալածիչին, զրպարտութեան, և անոնց լուսաւորութեան ու բարեփոխութեան համար փնտռեցէք միջոցներ, բայց մի՛ ներէք ինքզինքնուդ երբ կը փորձուիք վնասել այլոց, կամ ձեր առողջութեան, ձեր ժամանակին ձեր սկզբունքներուն։ Գիտցէք նաեւ որ այլոց կրած վնասէն դո՛ւք ինքներդ պիտի ըլլաք առաջին տուժողները, բան մը զոր ուշ կամ կանուխ պիտի հասկնաք փորձառութեամբ և զոր երկարօրէն բացատրելու ժամանակ չունիմ այսօր։

Եւ ինչու Միութիւնը չի միանար միւս վարժարաններու շրջանաւարտներուն հետ, կազմելու համար Ուսանողաց Ընդհանուր Միութիւն մը, բաժնելով աշխատութիւնները՝ թաղերն ու ազգային շահերը միացնել. ինչո՞ւ յարուցանել սապէս կասկած մը մեր մէջ թէ դուք ինքզինքնիդ միւսներէն գերազանց կը դատէք, և զանոնք ձեր ստորադասները։

Սիրեցէք դպրոցը, սիրեցէք ձեր սկսած գործը, բայց մի՛ հեռանաք եկեղեցիէն, անիկա սքանչելի ներշնչարան մըն է, հոն կը ծծէք եռանդ, ուժ, բարոյական ու նոյն իսկ ֆիզիքական կորով ու անոր միջոցաւ է մանաւանդ որ պիտի կապուիք զօրեղագոյն կապով մը ազգային հնագոյն անցեալին հետ, զանի տանիլ կապելու համար ապագայ բարօրութեանց և իտէալներու։ Անոնք որ պահ մը բաժնուած էին մայրենի Եկեղեցիէն երթալ միանալու համար օտար յարանուանութեանց, եթէ չխոստովանին ալ մենք գիտենք որ մեր Եկեղեցին մեղադրած թերութիւնները, և յուսկողներն իսկ, զղջած և ներքնապէս համոզուած են որ անոնք ալ զերծ չեն թերութիւններէ, և կը վստահացնեմ ձեզ որ աւելին իսկ ունին։ Ուրեմն բարուք դաստիարակութիւն տըւող վարժարաններու հետ պաշտեցէք ձեր Եկեղեցին. ինչո՞ւ փորձուիք ընդունելու այն տարօրինակ մտքերը թէ Եկեղեցին կործանեց մեզ. տգիտութիւն է ատի։

Անգլիան, մեծագոյն, ազատագոյն եւրոպական ազգը իր Եկեղեցիին վրայ է որ ամենէն աւելի կրթնած է. անոր բանակը, նաւաստին չի մոռնար իր աղօթքն ու կրօնական պաշտամունքը պատերազմի դաշտին վրայ որքան խաղաղիկ զօրանոցին մէջ կամ ծովագնաց նաւերու սրահներուն։ Ամենէն կրօնամերժ երկիրը՝ Ֆրանսան ստիպուած է պահել իր կաթոլիկ անունը իր ազգայնական ուրոյնութիւնը պահպանելու, Գերմանիոյ և Անգլիոյ ժողովրդոց հետ չշփոթուելու համար. և միթէ նուա՞զ նախանձախնդիր են ոչ-քրիստոնեայ ազգերը Մայր. Արեւելքէն սկսեալ։

Եւ յետոյ, չէ՞ք վախնար որ Եկեղեցւոյ կորուստը պիտի առաջնորդէ մեր պաշտելի նախնեաց պաշտելի լեզուին—գրաբարին կորուստին և ապա դպրոցները պիտի տակաւ կորսնցնեն իրենց ազգային գոյնը, դառնալով լոկ կեդրոններ համամարդկային գիտութեանց և արուեստից, եւրոպական և «տիրող ցեղին» լեզուներուն, ու հայերէնը պիտի նկատուի ուշ կամ կանուխ աւելորդ։

Ես պիտի համարձակէի նոյն իսկ առաջարկել որ մեր բոլոր դպրոցներուն մէջ ալ գրաբարին մասնաւոր ուժ տրուի։ Երբ եւրոպական բոլոր երկիրները պարտաւորիչ են ըրած մեռած լատիներէնն ու հին յունարէնը, (որոնց և ոչ մէկը իրենց մայրենի լեզուն եղած է) ինչո՞ւ մեր գեղեցիկ գրաբարը դէն ձգուէր. պիտի առարկուի թէ «ժամավաճառութիւն պիտի ըլլար ատի». allons donc! Թուրքիոյ մէջ ժամանակը չէ որ կը պակսի մարդուս!

Մեր ազգային գոյութեան խնդիրը երբեք այսօրուան չափ քրիթիկ և անհանգստացնող կերպարանք մը ստացած չէ. ամէնէն աւելի այսօր է ժամանակը միամիտ և խորագէտ (ոչ խորամանկ) ըլլալու։ Ունենանք գիտակցութիւնը մեր պէտքերուն և մեր ուժերուն, մեր մարդկային և ազգային իրաւունքներուն. Օսմանեան երկրին յառաջդիմութիւնը մեզմէ ալ այնքան կախում ունի, որքան ուրիշներէն, եթէ ոչ աւելի։

Երբեք չմոռցիք որ և է պատուաւոր աշխատութենէ. փայտ տաշեցէք, կօշիկ կարեցէք, և եթէ ձեր տուներուն քովիկը պարտիզակ մը, բակ մը կը գտնուի, մշակեցէք զանի ձեր ձեռքովը և շինարար աշխատութեամբ դրախտի վերածեցէք. ըսածս բանաստեղծութիւն չկարծէք և լոկ կարդալով չբաւականանաք։

Գիտցէք պաշտպանել ինքզինքնիդ և զիրար, ձեր կիրքերուն դէմ, ծուլութեան, մեծամտութեան, անժուժկալութեան դէմ, ձեր կեանքին սպառնացող ամէն կերպ վտանգի դէմ, մէկ խօսքով, պարոններ ինծմէ սպասած խորհուրդնիդ օրէ օր ծագող պէտքերը ձեզ ցոյց պիտի տան. ձեզի կը մնայ.—

Քիչ խօսիլ, շատ խորհիլ, շարունակ աշխատիլ, սրճարանական զրախօսութիւններէ և փիլիսոփայութենէ զգուշանալ՝ գործ արտադրելու համար։

Զմոռնամ ըսելու որ աշխատիլ գիտնալը մեծ և նուրբ արուեստ մըն է, և դուք պարտիք նախապէս այդ արուեստը սորվիլ։

ԽՈՍՐՈՎ
Անգլիա

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԳԱՂՏՆԻՔ

ՌՈՒՍ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՒԱՏԱՔՆՆԱԿԱՆ ՈՃԻՐՆԵՐ

Այդ «գաղտնի աշխատակիցը» Աղէվէն զատ ո՞վ կրնար ըլլալ։ Պ. Պուրծէվ ա՛լ ատենը եկած կը համարէր իր համոզումը յայտնելու։ Իր մտերիմներուն հաղորդեց մեր քննութեան արդիւնքը։ Միեւնոյն ատեն կասկածներ արթնցան կուսակցութեան մէջ, կասկածներ որոնք տարտամ էին մատնիչին նկատմամբ, բայց ճշգրիտ՝ թէրօրական գործողութեանց մասին։

Ամէնէն բանիմացները համոզուած էին թէ մատնիչ մը գոյութիւն ունէր կուսակցութեան ծոցին մէջ իսկ։ Պ. Պուրծէվի կողմէ եղած ամբաստանութիւնը ահագին տպաւորութիւն առաջ բերաւ այն միջոցին երբ կասկածը կը տիրէր։

Ի վերջոյ ընկերվարական յեղափոխական կուսակցութեան պետերը ընդվզեցան այդ բանին դէմ։ Իրենք միայն կատարելապէս տեղեակ էին Աղէվի եռանդուն գործունէութեան, հնարամտօրէն իրազեկ էին այն հանրամտութեան ու ճարտարութեան զորս Աղէվ ցոյց կուտար յեղափոխական բրօբականտին, կուսակցական կազմակերպութեան ու թէրօրական գործողութեանց մէջ։

Հետեւաբար՝ ոճրապարտ մատնում մը կը նկատուէր ամենափոքր կասկած մը ունենալ Աղէվի անկեղծութեան և ուղղամտութեան վրայ։ Ուստի կուսակցութեան մարդոց կողմէ զրպարտիչ նկատուեցաւ Պ. Պուրծէվը։ Մատնութեան գաղափարով մտասեւեռուած մենամոլ մը կը տեսնէին անոր մէջ։ Աւելին կայ. ոստիկանական մեքենայութեան մը զոհ կարծեցին Աղէվը։ Եւ որովհետեւ Պ. Պուրծէվ իմ տեղեկութեանցս վրայ միայն կը հիմնուէր, անկեղծօրէն յայտարարեցին թէ— և ատոր համար չեմ նեղացած անոնց դէմ— ոստիկանութեան մարդն էի ես, թէ իմ կարծեցեալ դարձս, իմ ըրած հետազօտութիւններս և յայտնութիւններս խաղ մըն էին՝ աւելի լաւ խաբելու համար հանրային կարծիքը, որպէս զի դիւրին ըլլար Աղէվի մասին անվստահութիւն ներշնչել։

Այդ մատնիչին դիմակը վար առնելու մասին ցոյց տուած եռանդիս մէջ միակ նպատակ մը կը տեսնէին, այն է կասկածելի դարձնել մեծ յեղափոխականը։

Կուսակցութեան մարդիկը պէտք է ընտրութիւն մը ընէին նախկին ոստիկանի մը հաւաստումներուն և իրենց մէկ պետին՝ Աղէվի համոզիչ արարքներուն միջեւ։ Կացութիւնը շատ տրամաթիք էր։

Ինչպէս ըսելու էր՝ քոմիտէն համոզելու համար որ իր ամէնէն ազդեցիկ անդամը ուխտազանցութիւն կ'ընէր։

Պ. Պուրծէվի տուած խորհուրդին վրայ և անոր թոյլտուութեամբ, սկսայ թղթակցիլ Բեդերսպուրկի Օքրանային վերաբերող պաշտօնատարի մը հետ, Իվան Տուպրիցքի, որուն մասնաւոր պաշտօն տրուած էր թէրօրիստներուն վրայ հսկելու։ Ամէն մարդէ աւելի Տուպրիցքին տեղեակ ըլլալու էր Աղէվի կատարած դերին։

Իմ հին բարեկամներէս մէկն էր Տուպրիցքին, և այդ հանգամանքով է որ դիմում ըրի անոր։ Իմ առաջին նամակիս մէջ թուեցի այն պատճառները, որոնց համար միտքս դրած էի Օքրանային հեռանալ։ Միամտօրէն առաջարկեցի որ ինք ալ նոյն բանը ընէ, չշարունակելու համար իր մեղսակցութիւնը քաղաքական ոստիկանութեան մէջ գործուած անարդարութեանց ու խայտառակութեանց։

Տուպրիցքիի յայտնեցի իմ կատարած ձեռնարկս՝ ոստիկանական սադրանքները երեւան բերելու մասին, խնդրելով որ մեզի աջակցի յանուն մարդկային պարտականութեան։ Առանց իր պաշտօնը ձգելու, բարեկամական խօսքերով պատասխանեց թէ տրամադիր էր ինծի օգտակար դառնալու, մօտէն տեղեակ ըլլալով թէ ի՛նչ անորակելի արարքներ կը գործուէին Օքրանային կողմէ։

Բազմաթիւ նամակներ փոխանակեցինք, ուր խնդիրը կը դառնար գլխաւորաբար ոստիկանական սադրանքներու վրայ։

Տուպրիցքի, խաբել ուզելով զիս, տասնի չափ անուններ տուաւ, որոնք իբր թէ գրգռիչ պաշտօնեայ կը գործէին, բայց իրապէս պարկեշտ մարդիկ և իբր թունդ յեղափոխական ճանչցուած էին։

Իր պետերուն ակներեւ թելադրութեամբն էր որ Տուպրիցքի կը փորձէր խաբել մեզ։ Կարծեցեալ տասնի չափ մատնիչներուն մէջ չկար Աղէվի անունը. այդ միակ իրողութիւնը կը բաւէր ապացուցանելու թէ ոստիկանութեան գործին չէր գար կասկածելի դարձնել թէրօրական Աղէվը։

Սակայն Պ. Պուրծէվի հետ համախորհուրդ, որոշեցի վճռական դիմում մը ընել։ Շնորհակալութիւն յայտնելով Տուպրիցքիի՝ իր հաղորդած տեղեկութեանց համար, և միւս կողմէ շարունակելով մեր խաղը ծածկել, գրեցի թէ կուսակցութեան մէջ երեք հոգիի վրայ կասկած կար, ու Աղէվէն զատ, երեւակայական անուն մը ու դիմակը վար առնուած գրգռիչ ոստիկանի մը անունն ալ յիշատակեցի։ Պատասխանը չուշացաւ և շատ բացորոշ էր.

«Ձեր կողմէ մատնանշուած երեք անձերը բոլորովին անծանօթ են ոստիկանութեան, կը գրէր Տուպրիցքի։»

Այսպէս, փոխանակ կասկածելի դարձնելու Աղէվը — ինչպէս կ'ենթադրէր կուսակցութիւնը — ոստիկանութիւնը, Տուպրիցքիի միջոցաւ, [illegible] տրկելու համար Աղէվը, [illegible] կերպով։

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԸ

Ուրեմն Պ. Պուրծէվ զրպարտած կ'ըլլար Աղէվը։ Ընկերվարական յեղափոխական կուսակցութեան [illegible] որ իր ազդեցութեան [illegible] րուն ընդդիմութիւն [illegible] Պ. Պուրծէվի։ Այս վերջինը [illegible] վտանգելով, [illegible] մէջ։ Եւ որովհետեւ [illegible] կը նկատէր Պ. Պուրծէվը, [illegible] նոյն կողմէ Աղէվի [illegible] ըր շատ կը վնասէր [illegible] պահանջեց որ [illegible] նի մը առջեւ [illegible] խնդրին վերջ տրուի։

Կեդրոնական քոմիտէն [illegible] առաջարկեց յեղափոխական [illegible] գէտ Բիէր Քրապոտկին, [illegible] Ֆիկները և Հերման Լոպաթին, [illegible] Շլուսէլպուրկի [illegible] մահուան դատապարտ[illegible] ման արժանացած էին [illegible] քերին քաշքշուած [illegible] մէջ։

Պ. Պուրծէվ հաւանեցաւ այդ ընտրութեան։ [illegible]

Այն ատեն, 1908 Նոյեմբերին, [illegible]

[illegible]

(Շարունակելի)

ԱՐԻՒՆՈՏ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

Գրեց՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Մեր թերթօնը կը վերջանայ վաղը, և միւս օր կը սկսինք հրատարակել իբրեւ թերթօն Պարսամեանի սոյն գրուածքը՝

ԱՐԻՒՆՈՏ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

որուն մէջ երիտասարդ գրագէտը սրտառուչ տողերով կը պատմէ 1896ի Ակնայ կոտորածին ամէնէն արիւնոտ դրուագներէն մէկը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՐՈՆ ԷՐԷՆԹԱԼԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարար Պարոն Էրէնթալ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ Բարիզի թերթի մը թղթակցին.

«Մասնաւոր հաճոյքով մը տեսանք այն կատարեալ ուղղամտութիւնը և անկողմնակալութիւնը որոնցմով Ֆրանսա անցեալ հոկտեմբերէն ի վեր միշտ նկատողութեան առած է Աւստրիոյ-Հունգարիոյ քաղաքականութիւնը։ Ֆրանսա առարկայական և արդար կերպով դատեց նոր կացութիւնը։ Ապագային միշտ պիտի յիշենք զայն։ Ֆրանսա հասկցաւ որ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ քաղաքականութիւնը գաղտնի բան մը չունի, թէ խիստ յայտնի կերպով կը կատարուի, և քաղցր է մեզ յուսալ որ այդ էր մէկը այն պատճառներուն որոնցմով դիւրացուց, շնորհիւ Եւրոպայի Խորհուրդներուն մէջ գործած ազդեցութեան, վեց ամսուէ ի վեր կատարուող բանակցութիւնները։ Միանգամայն շատ երջանիկ եղանք Բեղկրատցւոց կառավարութեան կողմէ Պալքաններու սլաւ երկիրներուն մօտ եղած թանկագին ջանքերուն համար, որպէս զի իրենց քաղաքականութիւնը համաձայնեցնեն մեծ տէրութեանց խաղաղասէր բաղձանքին։ Մեր կարծիքով հրատարակուած սերպական շրջաբերական-ծանուցագիրը չունի այն յստակութիւնը որ անհրաժեշտ է մեր փափաքածին համաձայն կացութիւնը բարուոքելու։»

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԿԱՅՍՐԸ

ԴԱՏ ՄԸ «ՏԵՅԼԻ ԹԷԼԷԿՐԱՖ»Ի ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պերլինի մէջ, չորեքշաբթի օրը, դատ մը վրայ կը խօսուէր, որուն նախաձեռնութիւնը կ'ուզէր ստանձնել պետական նախկին խորհրդական Պ. Ռուտոլֆ Մարդէն։ Իրողութիւնը սա է.— Ինչպէս կը յիշուի, վերջերս Գերմանիոյ մէջ հրապարակ ելաւ «Ֆոն Պիւլով իշխանը և կայսրը» անուն գիրք մը, որուն մէջ հեղինակը, Պ. Ռուտոլֆ Մարդէն, կ'ըսէր թէ Նախարարապետը ո՛չ միայն նախապէս կարդացած էր Տէյլի Թէլէկրաֆի մէջ հրատարակուած Վիլհէլմ Բ.ի տեսակցութիւնը, որ ա՛յնքան աղմուկ յարոյց, այլ թէ նոյն իսկ յօդուածին հեղինակին կարգ մը տեղեկութիւններ տուած էր, երեւան հանելով գաղտնիքները իր վեհապետին, զոր ամենաբուռն յարձակումներու կ'ենթարկէր. միեւնոյն ատեն Սահմանադրութիւնն ալ կը բռնաբարէր։ Այդ գիրքը հրատարակուելու առթիւ գերման բաղմաթիւ թերթեր խստիւ քննադատեցին Պ. Ռուտոլֆ Մարդէնը։ Նախարարապետը, սակայն, կարեւորութիւն չտուաւ այդ գիրքին որ ա՛յնքան նախատալից էր իրեն համար։ Գիրքը մոռցուելու մօտ էր, երբ Պ. Ռուտոլֆ Մարդէն յանկարծ որոշեց դատ բանալ իր գիրքը նախատական կերպով քննադատող լրագիրներուն դէմ. Նախ իբրեւ վկայ ցոյց տուաւ ֆոն Պիւլով իշխանը, Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարարը ու խորհրդականը և գերման ու անգլիացի բարձրաստիճան պաշտօնատարներ։ Այս դատը, եթէ տեղի ունենայ, բուռն սրտայուզութիւն առաջ պիտի բերէ Գերմանիոյ մէջ։ Պ. Ռուտոլֆ Մարդէն այդ մասին սա յայտարարութիւնները ըրած է ֆրանսական թերթի մը թղթակցին.

«Նախ աւելորդ է ըսել որ հրատարակուած տեղեկութիւնները կատարելապէս ճիշդ են։ Ֆոն Պիւլով իշխանը ինծի դէմ դատ բացած չըլլալով, ես այդ միջոցին գիտցի գերման մէկ քանի Պետութեանց լրագիրներուն դէմ, որոնց քննադատութիւնները նախատալից էին իմ մասիս։ Ինչպէս գիտէք, Հարտէն, օրինակի համար, չկրցաւ իր իրաւունքները պաշտպանել և իր դատը տեսնել տալ Բրուսիոյ մէջ։ Միւնիխի դատարան մը ընդունեց անոր աղերսագիրը. ես ալ միեւնոյն ճամբուն պիտի հետեւիմ։ Առ այժմ բոլորովին անկարելի է գործը խնդրել, նոյն իսկ եթէ ֆոն Պիւլով իշխանն ալ ուզէ։ Նախարարապետը, իրաւ է որ, չի կրնար անձամբ ներկայանալ. այսու հանդերձ դատը պիտի տեսնուի և վճիռ մը պիտի արձակուի։ Ամէն դէպք, որովհետեւ կայսրէն արտօնութիւն պիտի խնդրէ վկայութիւն տալու, եթէ այդ ձեռնարկը մերժէ, պիտի հաստատէ թէ փափաքող չէ գործին լուսաբանուելուն։ Եթէ ուզէ իր վեհապետէն արտօնութիւն պիտի խնդրէ՝ հրապարակաւ ինքզինքը արդարացնելու։»

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՍԵՐՊԻԱ

Սերպիոյ կողմէ Պելկրատի աւստրիական դեսպան Ֆորկաչ կոմսին տրուելիք պատասխանը երէկ պիտի յանձնուէր Վիեննայի դանլիճին։ Սերպիոյ պատասխանը, յիշելով ամսոյս 10ի իր շրջաբերական ծանուցագիրը, պիտի յայտարարէ թէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Սերպիոյ յարաբերութիւնները կանոնաւոր են և թէ Սերպիա պատրաստ է առժամաբար երկարել այդ դաշնագրութեան վաւերականութիւնը մինչեւ ներկայ տարուան վերջը։ Սակայն Աւստրիոյ ու Հունգարիոյ Խորհրդարանները եթէ մերժեն ընդունիլ նոյն դաշնադրութիւնը, պիտի ուզէ գիտնալ թէ այդ Խորհրդարանները ո՛ր տրամադրութեանց դէմ դիտողութիւններ կ'ընեն, վասն զի այդ պայմանով միայն Սերպիա պիտի կրնայ որոշել թէ կրնա՞յ բանակցութեան ձեռնարկել։

ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախկին նախարար Պ. Հանոթօ լրագրի մը մէջ դէմ կը խօսի դեսպանախորհուրդի մը գումարմանը, ըսելով որ աւելորդ կնճռոտութիւն մը առաջ պիտի բերէ, քանի որ Թուրքիոյ ու Աւստրիոյ միջեւ համաձայնութիւն գոյացած է և Թուրքեւպուլկար բանակցութիւններն ալ աւարտելու մօտ են։ Քանի որ Մէքրինեան կալուածներուն ճանաչումը կատարուած իրողութիւն մըն է, Բեղկրատը ուղեւորելուն հետեւանքով, և Սերպիա ալ հօտ կեցած է իր ծրագրին ամէնէն վտանգաւոր մասէն, դեսպանախորհուրդին առաջին արդիւնքը պիտի ըլլայ երեւան հանել Պոսնայի կցման խնդիրը, որ հիմա երկրորդական կարեւորութիւն մը ունի, քանի որ առանց Եւրոպայի կարգադրուած է և ուրիշ վաւերացումի պէտք չունի։

ՖՐԱՆՍԱ

Ֆրանսայի ելմտացոյցը, որ Զատկի արձակուրդէն առաջ Խորհրդարանին պիտի ներկայացուի, 180 միլիոն ֆր. բաց ունի, նաւատորմին համար քուէարկուած 30 միլիոնն ալ հաշուելով։ Ելմտական նախարարը կը յուսայ մէկ քանի շաբաթէն հաւասարակշռել ելմտացոյցը։

—Թղթատարական հազարի չափ շրջուն պաշտօնեաներ, առջի իրիկունը, գումարում մը ունեցան։ Հեռագրական ու թղթատարական պաշտօնեաներու ընդհանուր Ընկերակցութիւնը ծանոյց անոնց թէ կրնան յոյս դնել իր վրայ։ Վերոգրեալ գումարումին մէջ բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ՝ յայտարարող թէ իրենց ձեռնարկը պիտի շարունակեն, մինչեւ որ կատարեալ գոհացում ստանան. Նաեւ բողոքեցին կատարուած ձերբակալութեանց դէմ։ Որոշուեցաւ երկու գումարում եւս կատարել։ Ելեկտրական գործաւորներու ստեղնիքային քարտուղար Պ. Բաթօ յստակ կերպով ակնարկութիւն մը ըրաւ այդ գործով զբաղողներուն, հանրային թէ անհատական, ընդհանուր մէկ գործադուլին։ Առջի օրը երբ թղթատար-կառախումբը Բարիզէն ճամբայ կ'ելլէր դէպի Պրեստ, թղթատարական ութ պաշտօնեաներ քաշուեցան, առանց հաւանօրէն պիտի վտարուին։ Հեռագրական ու թղթատարական հազարի չափ պաշտօնեաներ որոշեցին համերաշխ ըլլալ իրենց շրջուն պաշտօնակիցներուն. իսկ հեռագրական պաշտօնեաները որոշեցին գործադուլ ընել։ Շրջունները որոշեցին բանթօլը շարունակել, մինչեւ որ վտարուածները վերահաստատուին իրենց պաշտօններուն մէջ և ձերբակալուածներն ալ արձակուին։

—Հարցաքննիչ դատաւորը իբրեւ գլխաւոր հեղինակ ճանչցաւ Տիկին Շդայնհայլը, իր ամուսնոյն և մօրը սպանութեան գործին։

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

42րդ Նիստ 2 Մարտ 1909

Երեսփ. Ժողովին երէկուան նիստը սկսաւ ժամ 6ին։ Ահմէտ Րիզա պէյ կ'ատենապետէր։ Ատենապետը յայտարարեց թէ Տիարպէքիրի երեսփոխան Բիրինճիզատէ Արիֆ պէյ առջի գիշերը յանկարծամահ եղած է։ Ատենապետը ցաւ յայտնեց այդ երեսփոխանին մահուանը առթիւ և Ժողովը որոշեց ամբողջութեամբ ներկայ գտնուիլ յուղարկաւորութեան։ Յետոյ Նախորդ նիստին ատենագրութիւնը կարդացուելէ ետքը կարգ մը փոփոխութիւններով ընդունուեցաւ։ Օրակարգը ձեռք առնուելէ առաջ, ատենադպիրը կարդաց եպարքոսական պաշտօնագիր մը, որ կը ծանուցանէր թէ նաւատորմին բարենորոգման համար Անգլիայէն նաւային սպաներ բերուած են։ Այդ գրութիւնը յանձնուեցաւ ծովային յանձնաժողովին։ Յետոյ կարդացուեցաւ զինուորական յանձնաժողովին մէկ տեղեկագիրը որ կը վերաբերէր Եէմէնի դրկուած Մարգունի վաշտէն մնացած զինուորներու գոյքերուն նկատմամբ պատերազմական նախարարութեան կողմէ դրկուած գրութեան։ Որոշուեցաւ ելմտական նախարարութեան գրել՝ այդ գոյքերը ժառանգորդներուն յանձնելու համար։ Կարդացուեցաւ ծրագիրներու յանձնաժողովին մէկ տեղեկագիրը՝ Սուրբէի Հիւմայունը ասկէ վերջը կարող ձեռքերու յանձնելու և կարգ մը բարենորոգումներ ի գործ դնելու համար։ Ժողովը որոշեց Եվգաֆի Նախարարութեան յղել՝ այդ մասին անհրաժեշտ նկատուած կանոնագիրը քննելու համար։ Ատենապետը նաեւ կարդաց ծրագիրներու յանձնաժողովին տեղեկագիրը Սաֆվէթ Հանըմի մէկ աղերսագրին նկատմամբ թէ Էտիրնէի նահանգին մէջ իր ունեցած ագարակը գաղթականներու զետեղման յատկացնելու համար առնուած և սակայն փոխարժէքը չէ վճարուած։ Ժողովը որոշեց որ այդ փոխարժէքը վճարուի, առանց երբեւէ պարտքերու հաշւոյն անցնելու։

Ատենապետը յայտարարեց թէ Տիարպէքիրի երեսփոխան Բիրինճիզատէ Արիֆ պէյ հացկերոյթէ մը վերադարձին յանկարծամահ եղած ըլլալով, ընտանիքը կասկածի ենթարկուած և դիակննութիւն պահանջած է, որով յուղարկաւորութիւնը յետաձգուած է, և սակայն Ժողովին տեղեկութիւն պիտի տրուի։ Ատեանը ժամ մը փակուելէ յետոյ վերստին բացուեցաւ։

Երկրորդ գումարում.— Զօրի երեսփոխան Խալար Լութֆի էֆ. ծրագրով մը առաջարկած էր՝ Եվգաֆի Նախարարութիւնը ջնջելով այդ գործը յանձնել Կ. Պոլսոյ մէջ՝ Շէյխ-իւլ-Իսլամին և գաւառներու մէջ ալ միւֆթիներու նախագահութեամբ կազմուելիք յանձնաժողովներու։ Այդ ծրագիրը յղուած էր ծրագիրներու յանձնաժողովին։ Ատոր տեղեկագիրը կարդացուեցաւ, որ կ'եզրակացնէր մերժել Խալար Լութֆի պէյի այդ ծրագիրը։ Տեղեկագիրը վիճաբանութեան ենթարկուելով, նախ խօսեցաւ Թոքատի երեսփոխան Իսմայիլ փաշա և յայտարարեց թէ Եվգաֆի Նախարարութիւնը երկար ատեն ծառայութիւններ մատուցած է։ Իրաւ է որ այդ պաշտօնարանը լուրջ և էական բարենորոգմանց պէտք ունի, սակայն բոլորովին ջնջուիլը պատշաճ չէ։ Հետեւաբար, փոխանակ ջնջելու, աւելի լաւ է բարենորոգմանց համար օրինագիծ մը պատրաստել։ Սինոպի երեսփոխան Հասան Ֆէհմի էֆ. ալ յայտարարեց թէ Եվգաֆի Նախարարութիւնը պէտք չէ ջնջել, վասն զի վագֆի գործերուն վարչութիւնը պիտի դժուարանայ։ Եվգաֆի դրամները տարիներէ ի վեր իրենց նպատակներուն չեն գործածուիր և նոյն նախարարութեան մէջ հաւաքուած շատ մը անպէտ պաշտօնեաներու կը յատկացուին։ Այդ վիճակը պէտք չէ շարունակէ։ Վագֆերը ժամանակին կը յանձնուէին միւդեվէլլիներու կողմէ, բայց յետոյ գործուած անկանոնութեանց հետեւանքով հիմակուան վիճակին վերածուեցաւ, սակայն այդ անկանոնութիւնները հիմակ ալ կը շարունակուին. եթէ այսպէս տեւէ, Եվգաֆի Նախարարութեան պէտք չի մնար։ Հասան Ֆէհմի էֆ. յարեց թէ միւս կողմէ Շէյխ-իւլ-Իսլամին իրաւասութեանը ենթարկելն ալ անպատշաճ է, քանի որ պաշտօնարան մը, արդէն անկարող իր գործերը վարելու, ուրիշ պարտականութիւններ ալ պիտի ստանձնէ։ Երեսփոխանը եզրակացուց թէ պէտք է այդ նախարարութիւնը, փոխանակ ջնջելու, կատարելապէս բարեկարգել։ Հալէպի երեսփոխան Մուսթաֆա էֆ. Եվգաֆի կազմակերպութեան վրայ խօսելով ըսաւ.

«Մարդ մը երբ իր ստացուածքը վագֆ ընէ, անոր համար միւդեվէլլի մը պէտք կայ. այդ գործը կամ անձամբ ինք կը կատարէ և կամ ուրիշին կը յանձնէ։ Վագֆին միւդեվէլլին ո՛րքան ատեն որ ողջ ըլլայ, դատաւորը չի կրնար միջամտել անոր գործերուն, միայն թէ երբ անոր մէկ յոռի արարքը տեսնէ, պաշտօնանկ կ'ընէ և ուրիշ մը յաջորդ կը կարգէ։ Երբ միւդեվէլլիութիւնը դատաւորին տրուի, դատաւորը միւդեվէլլի մը կ'ընտրէ։ Եվգաֆը կազմուած ատեն Սուլթաններու կողմէ եղած վագֆերուն միւդեվէլլիութիւնը Սուլթաններուն կը տրուէր։ Եվգաֆի վերատեսուչը անոնց փոխանորդն էր։ Յետոյ ատոնց կցուեցան այն վագֆերը որոնք միւդեվէլլի չունէին, որով նախարարութիւն մը կազմուեցաւ և հետզհետէ կարեւորութիւն ստացաւ։ Այդ տեսակ նախարարութիւն մը ջնջելու համար շատ մը արդիլիչ պատճառներ կան։ Գաւառներու ժողովները կա՛մ ձրիաբար և կամ թոշակի մը փոխարէն պիտի վարեն վագֆի գործերը, սակայն բնական է որ ձրի չըլլար և թոշակ մը պիտի սահմանուի. ուստի աւելի լաւ է որ պատասխանատու պաշտօնեայի մը յանձնուի։ Սակայն այդ ժողովները պէտք է կազմուին, ինչպէս կը տրամադրէ Սահմանադրութիւնը։ Եվգաֆի պաշտօնեաները պէտք է այդ ժողովներուն հսկողութեանը տակ գտնուին։ Այդ կերպով բարեկարգելու է Եվգաֆի գործառնութիւնները»։

Գայսէրիի երեսփոխան Հաճի Գասըմ էֆ. նոյն իմաստով խօսեցաւ. ըսաւ թէ Մէքքէի մէջ կանթեղները բնաւ չեն վառիր և վագֆերու գործերը խառնաշփոթ վիճակի մէջ են. ուստի պէտք է Եվգաֆի նախարարութիւնը բարեկարգել։ Հաճի Գասըմ էֆ. յարեց.— «Զեղծանող պաշտօնեան այնպէս մը պատժելու է որ «Աման, իմ ունակութիւնս դէշ է, այդ տեսակ պաշտօն չեմ ուզեր» ըսէ։» Ապա խօսեցաւ ծրագիրներու յանձնաժողովին տեղեկաբերը՝ Սարուխանի երեսփոխան Հայտար պէյ, որ տեղեկագիրը բացատրելով ըսաւ թէ վագֆերու անկերպարան վիճակը վարչութեան եղանակին արդիւնք չէ, այլ հետեւեալ պատճառներէն առաջ կու գայ.

Ա. Ելմտական գանձը, հասոյթները աւելցնելու նպատակով, վագֆի հասոյթներէն շատին ձեռնձգութիւն ըրած է։ Կարգ մը ազդեցիկ անձեր, բռնակալ անձերու միջամտելով, վագֆի հասոյթներէն շատերը ձեռք անցուցին և վագֆ բաղմաթիւ հողեր իրենց անձնական հողերուն կցեցին։

Բ. Վագֆ գիւղերու տասանորդներուն համար Մալիէն գումար մը սահմանեց, բայց հետզհետէ զեղչելով մինչեւ մէկ երրորդ մասին համեմատութեամբ իջաւ։ Կրթական նախարարութիւնը, կրթութիւնը տարածելու նպատակով պատրաստուած կանոնագրին բոլորովին հակառակ կերպով, կարգ մը վագֆեր գրաւեց իբրեւ ջնջուած։

Գ. Տարեկան հարիւր հազար ոսկիի հասնող մահլուլ կալուածներուն հարիւրին տասը երեսուն տարիէ ի վեր զանազան անձերու ձեռքը կը գտնուի. մինչեւ ծախքերը Եվգաֆի գանձը կը վճարէ։

Դ. Վագֆի իրաւունքները բռնաբարողներու և գրաւողներու դէմ պատկանեալ դատարանին առջեւ բացուած դատերուն հարիւրին հինգին համար վճիռ չարձակուիր, որով ձեռքէ կ'ելլեն։ Բնաւ հասոյթ չունեցող բարենպատակ հաստատութիւններ, այդ կերպով, Եվգաֆի Նախարարութեան կողմէ կը յանձնուին։

Ե.— Մալիէն առնուելիք տասանորդի փոխարժէքները ժամանակին չեն գանձուիր. Նաեւ Եվգաֆի գանձուն պատկանող 900,000 ոսկիէ աւելի գումար մը իբրեւ անգանձելի Մալիէի մէջ մնացած է և ատոր գանձմանը համար տակաւին միջոց մը չէ գտնուած։ Կ. Պոլիս գտնուող Եվգաֆի ժառանգական պաշտօնեաներուն համար ելմտական նախարարութենէն առնուելիք ամսական 500,000 ղրուշն ալ ամբողջովին չառնուիր, իսկ առնուած մասին պակասը Եվգաֆի Նախարարութիւնը կը լրացնէ։ Այդ կերպով այս վերջինը բաւական պահանջք ունի Մալիէէն։

Զ.— Բացարձակ պարտաւորութիւն մը կայ տարեկան 400,000 ղրուշ վճարել իբրեւ աղօթարարի թոշակ. Նաեւ Կ. Պոլսոյ մզկիթներուն և այդ կարգի բաղմաթիւ հաստատութեանց նորոգութեան հին ծախքերը ամէն տարի հոգալ։ Իրատէներու վրայ ամսաթոշակներ յատկացուած են կարգ մը անձերու որոնք բնաւ վերաբերութիւն չունին Եվգաֆի նախարարութեան հետ։ Այդ կերպով պատճառուած է որ նոյն պաշտօնարանին կարօտութիւնը աւելի սաստկանայ։

Տեղեկաբերը յարեց թէ իրաց այդ վիճակին մէջ Եվգաֆի նախարարութիւնը աշխատած է չփակելու իմարէթները, որոնք հարիւր հազար ղրուշի ծախք ունին։ Տեղեկաբեր եզրակացուց թէ պէտք է մերժել Եվգաֆի Նախարարութիւնը ջնջելու մասին ներկայացուած ծրագիրը։ Քուէարկութիւն կատարուելով Ժողովը որոշեց մերժել այդ ծրագիրը և գրել Եվգաֆի նախարարութեան որ վագֆերու բարենորոգման համար օրինագիծ մը պատրաստուի։

Յետոյ կարդացուեցաւ Պայազիտի երեսփոխան Ապտուլգատէր Ազգատէ Սիւլէյման էֆ.ի ընտրութեան տեղեկագիրը։ Երեսփոխաններէ ոմանք առաջարկեցին որ ընդունուի։ Ընտրական քննիչ յանձնաժողովին գրութիւններ ներկայացուած էին, ըսելով որ Սիւլէյման էֆ. հարստահարիչ մըն է. ուրիշ գրութիւններ ալ հակառակը կը պնդէին։ Ժողովը մեծամասնութեամբ վաւերացուց այդ անձին ընտրութիւնը։

Կարդացուեցաւ աղերսագիրներու յանձնաժողովին մէկ տեղեկագիրը՝ ծանուցանող թէ մէկ շաբթուան մէջ ժամանած 431 աղերսագիրներէն 210ը՝ պատկանեալ նախարարութեանց յղուած էին, մէկը Երեսփ. Ժողովին մէջ կարդացուած էր և միւսներն ալ մերժուած էին։ Գարասիի երեսփոխան Մէճտի էֆ. կ'առաջարկէր միջոց մը խորհիլ Տէֆթէրխանէի վերատեսչութեան աւելորդ ծախքերու մասին։ Այդ մասին ներկայացուած ծրագիրը, կարդացուելէ ետքը, յղուեցաւ Տէֆթէրխանէի յանձնաժողովին։

Պէյրութի երեսփոխան Մէհմէտ Արսլան պէյ առաջարկեց որ պետական պաշտօնարանները ամէն օր մէյմէկ ներկայացուցիչ ունենան Երեսփ. Ժողովին մէջ՝ կատարուած վիճաբանութեանց ունկնդրելու համար, վասն զի ատոնք միայն շաբաթ օրերը ներկայանալով գործերու յապաղմանը պատճառ կ'ըլլան։ Բաւական վիճաբանութիւն կատարուելէ ետքը, Ժողովը որոշեց Երեսփ. Ժողովին Ներքին կանոնագրին վերաքննութեանը միջոցին նկատողութեան առնել այդ խնդիրը։

Որոշուեցաւ կրօնական յանձնաժողովին մէկ տեղեկագիրը, որով մէտրէսէներու բարենորոգման համար օրինագիծի մը պատրաստութիւնը կը պահանջուէր, Շէյխ-իւլ-Իսլամի Դուռը ղրկել։

Որոշուեցաւ ոստիկան-զինուորներու կազմակերպութեան կանոնագիրը քննելու միջոցին նկատողութեան առնել Համայի երեսփոխան Խալիտ Պէրազի պէյի առաջարկութիւնը՝ ոստիկան-զինուորներու ամսաթոշակները աւելցնելու մասին։

Մէրսինի, Գոզանի ու Հալէպի երեսփոխաններուն կողմէ ծրագիր մը ներկայացուած էր՝ Աշիրէթներուն մնայուն բնակութիւն մը հաստատել տալու մասին։ Հալէպի երեսփոխանը նոյնիսկ առաջարկած էր որ Աշիրէթներուն գտնուած տեղը նահանգ մը հաստատուի։ Այդ առաջարկութիւնները յղուեցան Ներքին գործոց յանձնաժողովին։

Ամասիոյ երեսփոխանին առաջարկութիւնը՝ Սթօքհոլմի, Լա Հէյի, Պրիւքսէլի և Մատրիտի օսմ. դեսպանութիւնները ջնջելու մասին, ընդունելով յղուեցաւ արտաքին գործոց յանձնաժողովին։

Մերժուեցան Խոմսի երեսփոխանին երկու առաջարկութիւնները՝ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ արմաւենիներու կտրելէն առաջ եկած նիւթը տուրքի մը ենթարկելու և պետական արկղականները երկու տարին մէկ անգամ փոխելու մասին։

Դամասկոսի և Պաղտատի միջեւ ինքնաշարժ կառքի երթեւեկութեան մենաշնորհ տրուելու մասին եղած առաջարկութիւնը յղուեցաւ հանրօգուտ շինութեանց յանձնաժողովին։

Մերժուեցաւ Պասրայի երեսփոխանին առաջարկութիւնը՝ վաչկատուն արաբ ցեղերուն հաստատուն բնակութիւնը ապահովելու նպատակով զանոնք զերծ կացուցանելու մարդահամարէ։

Կարդացուեցաւ Էնկիւրիի ու Մուշի երեսփոխաններուն առաջարկութիւնը՝ Անատոլուի կարօտ ժողովրդեան տուրքի հաշուէն ունեցած պարտքերը շնորհելու մասին։ Միւֆիտ պէյ պատասխանեց թէ այդ շնորհումէն ո՛չ թէ աղքատները, այլ դարձեալ հարուստները պիտի օգտուին, որով նոյն առաջարկութիւնը պէտք չէ նկատողութեան առնել։ Միւֆիտ պէյի առաջարկութիւնը ընդունուեցաւ։

Ատենապետը յայտարարեց թէ աքսորէ վերադարձողներու մասին պէտք եղած միջոցները ձեռք առնելու համար յանձնաժողով մը պիտի կազմուի։ Ատեանը փակուեցաւ ժամ 10ին մօտ։

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՍՑԷ
454 Բէրա Մեծ փողոց 454
Վ. Մ. ՀԻՆԴԼԵԱՆԻ
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆԸ
Ուր կը տրուին բոլոր ատամնաբուժական խնամքները գիտական և արուեստական, ամենավերջին դրութեամբ նոր բերուած գործիքներով։ Հիւանդները ամէն օր կ'ընդունուին։ Բշ., Դշ. և Ուր. առաւօտները Սկիւտար, ըստ առաջնոյն։
50—25

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ.— Ռումէլիի իսլամ գաղթականներուն պոլսական Ընկերակցութիւնը, Պուլկարիա ապրող Իսլամներուն անունով, հաւաքական աղերսագիր մը ուղղեց Բ. Դրան, օսմ. Ծերակոյտին ու Երեսփ. Ժողովին և Պերլինի դաշնադրութիւնը ստորագրող տէրութեանց։ Այդ աղերսագիրը, որ տետրակի ձեւով հազարաւոր օրինակ բաշխուած է Պուլկարիոյ Իսլամներուն, կ'ըսէ թէ այդ Իսլամները ենթարկուած են մեծ անիրաւութեանց, նախատինքներու, հալածումներու, և օրէնքին պաշտպանութիւնը բնաւ չեն վայելեր։ Նախկին ռէժիմին օրով այդ տեսակ բողոքներ բանի մը չէին կրնար ծառայել։ Սակայն հիմա որ ազատական ռէժիմը, Խորհրդարանով ու նախարարական պատասխանատուութեամբ, հաստատուած է Թուրքիոյ մէջ, և ազատութիւն ու օրէնքի պաշտպանութիւն կ'ընծայէ ոչ-իսլամ ազգութեանց, տխուր բան մըն է տեսնել որ Պուլկարիա բնակող 600,000 Իսլամներ միայն չեն օգտուիր միեւնոյն առանձնաշնորհումներէն։ Հետեւաբար վերոյիշեալ գաղթականները կը խնդրեն Պերլինի դաշնադրութիւնը ստորագրող տէրութիւններէն, որպէս զի պուլկար կառավարութիւնը Իսլամներուն վերադարձնէ ապօրէն կերպով գրաւուած կրօնական ստացուածները և կրօնական ու աշխարհական վարժարանները. Նաեւ տայ կրօնական ազատութիւնները և բռնական արարքներու դէմ պաշտպանութիւնը, միանգամայն երաշխաւորէ թէ Պուլկարիոյ միւս ազգութեանց հաւասար իրաւունք պիտի վայելեն։

ՍՈՖԻԱՅԷՆ առջի օրուան թուականով հետեւեալը կը հեռագրեն.— Այսօր Մակեդոնիայի ու Էտիրնէի արհեստակցութիւնները պիտի գումարուէին՝ խորհրդակցելու նոր ռէժիմին հաստատուելէն ի վեր Թուրքիոյ մէջ Պուլկարներու վիճակին նկատմամբ ձեռք առնուելիք միջոցներուն վրայ, սակայն այդ գումարումը տեղի չունեցաւ, վասն զի ներկաներուն թիւը շատ քիչ էր։ Պուլկար դաշնակցական քոմիտէն, քաղաքին մակեդոնացի զարգացեալներուն այդ անտարբերութեան հանդէպ, մօտերս պիտի լուծուի։ Հանրային կարծիքը խստիւ կը քննադատէ այդ անտարբերութիւնը։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ.— Երէկ Բ. Դուռ հասած հեռագրի մը նայելով, արտաքին գործոց նախարար Րիֆաթ փաշա Ռուսիոյ Ցարին ու քաղաքական անձնաւորութեանց հետ տեսակցելէ յետոյ, երէկ ճամբայ ելեր է Պետերսպուրկէն։ Ուղղակի Պերլին պիտի երթայ Րիֆաթ փաշա և հոն քանի մը օր մնալէ յետոյ, Հռոմ ալ հանդիպելով մայրաքաղաքս պիտի գայ։ Արմենակ պէյ Սագըզ Պետերսպուրկ մնացած է ելմտական զանազան կէտերու կարգադրութեան համար։ Սխալ է այն լուրը թէ Րիֆաթ փաշա ցրտառութեան հետեւանքով ստիպուած է քանի մը օր ալ Պետերսպուրկ մնալու։ Պ. Իզվոլսքիի ու Րիֆաթ փաշայի միջեւ կատարուած թղթակցութեանց պարունակութեան նմանատառ յանձնուած է Կ. Պոլիս ղրկուելու համար։ (Տե՛ս այսօրուան Հեռագիրները։)

ՕՍՄ. ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ.— Թան լրագրի Կ. Պոլսոյ թղթակիցը օսմ. ելմտացոյցին վրայ խօսելով, կ'ըսէ թէ ելմտական խորհրդական Պ. Լօրանի կողմէ Երեսփ. Ժողովին մատուցուելիք ելմտացոյցին մէջ 3,600,000 ոսկիի բաց կայ։ Պ. Լօրան այս մասին հարկ եղած բացատրութիւնները գրաւորապէս հաղորդած է Բ. Դրան։ Ճշմարտութեան բոլորովին հակառակ է սա լուրը թէ Պ. Լօրան չպիտի յաջողի օսմ. ելեւմուտքը կանոնաւորել։ Իրաւ է որ Պ. Լօրան գոհ չէ այդչափ խոշոր բաց մը գոյանալէն, բայց ատիկա անյաջողութիւն չի նշանակեր, կ'ըսէ ֆրանսական թերթին թղթակիցը։ Օսմ. կառավարութեան համար առաջին անգամն է որ այսքան կանոնաւոր ելմտացոյց մը կը պատրաստուի։ Թանի թղթակիցը այս առթիւ կը հերքէ ելմտական նախարարին և Պ. Լօրանի միջեւ անհամաձայնութիւն ծագած ըլլալու լուրը։ Պ. Լօրան երէկ Բարիզ ուղեւորեցաւ։ Մէկ ամսուան առժամեայ ելմտացոյցը վաւերացուեցաւ կայս. Իրատէով։ Երէկ ելմտացոյցին օրինագիծը Պալատէն Բ. Դուռ ղրկուեցաւ։

ԹՈՒՐՔՈՊԱՐՍԻԿ սահմանագլխին քննիչ յանձնախումբը իր տեղեկագիրը աւարտած է, որուն համաձայն, օսմ. զօրքերու գրաւած կարգ մը տեղերը օսմ. տէրութեան կը պատկանին։

Բ. ԴՐԱՆ ԲՈՂՈՔԸ.— Սօֆիայի օսմ. գօմիսէրութիւնը պուլկար կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրած է Պուլկարիոյ մէջ գործող քոմիտէներուն վրայ, որոնց նպատակն է խռովութիւն յարուցանել Մակեդոնիոյ մէջ։ Բ. Դուռը մեծ տէրութեանց մօտ ալ բողոքած է քոմիտէներուն բռնած ընթացքին համար։

ՐԷՇԻՏ ԱՔԻՖ ՓԱՇԱ, որուն ժամանումը Գանիէէն, երէկ ծանուցինք, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ երէկ, Եպարքոսին հետ։ Կը յուսացուի որ Րէշիտ Աքիֆ փաշա ընդունի ներքին գործոց նախարարի պաշտօնը, զոր իրեն առաջարկեց Եպարքոսը։

ԵՊԱՐՔՈՍԸ հեռագրաւ Կ. Պոլիս հրաւիրած է Էնկիւրիի կուսակալ Հազիմ պէյը, քաղաքապետութեան պաշտօնը անոր յանձնելու համար, կ'ըսէ Լա Թիւրքի։ Քաղաքապետ Զիւէր պէյի դերը դժուարութեան մատնուած է, թաղապետական շրջանակներու նախագահներուն կողմէ տրուած անվստահութեան քուէին հետեւանքով։

ՆՈՐ ԱՆՑԱԳԻՐՆԵՐԸ.— Թագվիմի Վագայի կը ծանուցանէ թէ ութը թերթէ բաղկացած և անցագրի կանոնագիրը պարունակող նոր բասաբոններ պատրաստուած են և Մարտի սկիզբէն պիտի գործածուին։

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ երեսփոխան Բիրինճիզատէ Արիֆ էֆ. առջի գիշեր ժամը վեցի ատենները մեռաւ իր բնակարանին մէջ։ Ճաշէն ետքը Դ. Զօրաբանակին նախկին հրամանատար Զէքի փաշայի տունը գացած ու ժամը չորսուկէսին տուն դարձած էր։ Պահ մը թէեւ մրափած էր, սակայն սաստիկ անհանգստութիւն զգալով արթնցած էր։ Մինչեւ բժիշկին գալը Բիրինճիզատէն վար ինկած ու մեռած էր արդէն։ Բժիշկը իր տեղեկագրին մէջ յայտարարած է թէ Արիֆ էֆ.ին մահը առաջ եկած է սրտի հիւանդութենէ։ Երէկ առտու ոստիկանական նախարարութենէն ղրկուած բժիշկներն ալ յիշեալ տեղեկագրին ճշդութիւնը հաստատած են։ Սակայն հոն գտնուող Իպրահիմ Խալիլ անուն մարդ մը յայտարարած է թէ Զէքի փաշայի եւ Արիֆ էֆ.ի միջեւ վաղեմի հակառակութիւն մը կար, եւ թէ մեռնողը Զէքի փաշային տունէն դարձին մեռած ըլլալուն համար, կրնայ թունաւորուած ըլլալ. հետեւաբար քննութեան մը պէտքը յայտնած է։ Ուստի դատական իշխանութենէն ղրկուած քննիչ մարմինը հարկ եղած գործողութիւնը կատարած է։ Քննութեամբ հաստատուած է որ Արիֆ էֆ. սրտի հիւանդութենէ մեռած է, սակայն փորոտիքը բժշկական վարժարան ղրկուած է, տարրալուծուելու համար։ Յուղարկաւորութիւնը այսօր պիտի կատարուի։

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ, համար երէկ գրած էինք թէ հիւանդ է։ Այս առտուան թերթերը կը հերքեն այդ զրոյցը, ըսելով թէ ի պատիւ ճաբոնցի Քունի իշխանին տրուած հացկերոյթին ներկայ գտնուած է Սուլթանը։

ԲՈՂՈՔ ԾՈՎԱՅԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԴԷՄ.— Մարտ 1ի օրը, բաղմաթիւ Թուրք կիներ, որոնց ամուսինները գաւառներու մէջ կը պաշտօնավարեն, ծովային պաշտօնատունը դիմեցին, իրենց ամսաթոշակները ստանալու համար։ Սպասած ատեննին զրոյց շրջեցաւ թէ ծովային նախարարը չպիտի վճարէր դադրեցուցուած պաշտօնեաներու թոշակները։ Ասոր վրայ՝ կիները սկսան պոռալ կանչել և անէծքներ կարդալ, աղմկալից ցոյցեր ընելով։ Հոն գտնուող նաւային սպաները հանդարտեցուցին գրգռուած բաղմութիւնը, ու ամէնուն ալ վճարումներ եղան։ Սակայն պաշտօնէ դադրեցուցուած սպաները հեռագիր մը ուղղեցին Երեսփ. Ժողովի ատենապետին, պահանջելով որ ծովային նախարարը պաշտօնանկ ըլլայ։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ նահանգներուն ընդհանուր քննիչ կարգուած է Եգիպտոսի արտասովոր քոմիսէր Րէուֆ փաշա։

ՄԵԾ ՇՈՒԿԱՅԻՆ երդիքին վրայ զանազան տեղեր ճեղքուածներ նշմարուած ըլլալով՝ ճարտարապետական քննութիւն մը կատարուեցաւ երէկ։ Վտանգի մը առաջքը առնելու համար անցուդարձը արգիլուեցաւ։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Բ. Դրան պողոտային վրայ Մէսէրրէթ աբարթմանին գրագիրը անձնասպանութիւն փորձած է, ինքզինքը ծանրապէս վիրաւորելով։ Անձնասպանը չէ ուզած յայտնել իր յուսահատութեան շարժառիթը, գործին մէջ գաղտնիք մը ըլլալուն համար։ Սիրային պատճառի կը վերագրուի։

ՄԱԼԹԻՒՐԻ մէջ 14 հոգինոց հրոսախումբ մը մտնելով նախկին Շէյխ-իւլ-Իսլամ վախճանեալ Էսատ էֆ.ի կնոջ բնակարանը, 4000 ոսկիի գոյք յափշտակած է։

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՍ մէջ հինգ հազար ոսկիի դրամագլխով թատրոնի անանուն ընկերութիւն մը կազմուած է։

ՎԻՆԷՐ ՊԱՆՔ ՖԷՐԱՅՆԻ Բերայի ճիւղը բացուած է մարտ 2/15էն սկսեալ։
15—1

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Երեւելի հայ պորտաբոյծ և ազգային լրագրութեան ոսկեբարձ ջոջ աղան՝ Բիւզանդ էֆ. Քէչեան, ինչպէս երէկի մեր Ազատ Կարծիքներուն մէջ ակնարկութեամբ ուզեցինք հասկցնել, վերջապէս իր էութեան, իր զգացումներուն, իր հայեացներուն բովանդակ խակութիւնը երեւան բերաւ իր շաբաթ օրուան խմբագրական երկարապատում յօդուածովը։

Վերջապէս պէտք էր որ այս մարդը, որ տասներկու տարի շարունակ, բռնապետական ռէժիմին ներքեւ և անոր կաշկանդումէն և պարտաւորեցուցիչ լռութենէն օգտուելով, խնդացած էր հայութեան քթին և լրագրութիւնը մեծ ճարպիկութեամբ յարմարցուցած էր իր զօշաքաղ ոգիին, իր այլամերժօրէն դրամապաշտ ձգտումներուն, այս մարդը որ Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր սուտ ազգասէրի իր կռինչները լսելի ընել տուաւ՝ լայնօրէն և անհունօրէն օգտուելու համար՝ միամիտ և բարի ընթերցողներու փութկոտութենէ մը ու անոնց որոշողութեան և ընտրողութեան ոգիին պակասէն՝ վաստկելով աժան ու անհեթեթ ժողովրդականութիւն մը, այս մարդը պէ՛տք էր որ վերջապէս դուրս տար, պոռթկար իր իսկական գոյնը, իր ինքնութիւնը։

Մասնաւորապէս ցաւ է ինծի համար, որ երբեմն վեց եօթը տարի մէկ գրասենեակի մէջ և այս միեւնոյն թերթին համար աշխատակցած եմ այդ անձին հետ, տեսնել զինքը այն միեւնոյն անձնապաշտ, եսամոլ, այլամերժ ու անվստահելի մարդը, միմիայն շահու և դրամի համար ապրող և ատկէ դուրս ամէն բան ուրացող, ամէն բան ոտնակոխ ընող, տեսնել որ՝ տարիներ ետքն ալ, ազգային ընդհանուր ցաւի և արցունքի այս բոպէներուն՝ դարձեալ միեւնոյն մարդն է, իր ափսոսալի յաջողութիւններուն վրայ նոր յաւելումներով, մի՛շտ շահամոլ, միշտ իր անձնական օգուտներուն շրջանակին մէջ դարձող, խեղաթիւրելով ճշմարտութիւնները՝ երբոր ատոնք պահանջեն իր «շահերը», ուրանալով սրբութիւնները, երբոր անոր մէջ «տասը փարայի» օգուտ մը տեսնայ, վերջապէս, —Զպլաքեան էֆ.ի յայտնութիւնը վկա՛յ,— ծախուելով մամլօրներու չահին, աչք առնելով վտանգումը ազգային կենսական չահերուն:

Ահա՛ մարդը:

Ու չաբաթ օրուան այդ խմբագրականը ցոլացուցին է մարդուն էութեանը, անոր հոգիին բուն պատկերն է՝ ինքնամատնութեան ծախող բոյէի մը՝ ինքն իր ձեռքով գծուած, «ինքնամատնութիւն» մը՝ եթէ կարելի է այսպէս ըսել:

Ու ասիկա պէտք էր որ այսպէս ըլլար. մենք պէտք է բռնենք այս մարդուն օձիքէն — քանի որ անիկա իր լրագրովը դեր մը կատարելու կոչուած է մեր հանրային կեանքին մէջ — և հրապարակին վրայ քաշենք զինքը, հասկցնելու համար իրեն որ Հայութիւնը այլեւս անա՛նկ մտաւորական և բարոյական մակարդակի մը վրայ կը գտնուի որ ա՛լ չի կրնար հանդուրժել Քէչեաններու կողմնակի, անձնական, նպատակաւոր գործունէութեանը, ա՛լ չի ներեր որ իր «չահերը» տակաւին գտնուին Քէչեաններու ափին մէջ, չի թոյլատրեր որ անոնք անպատիժ խընդան իր սրբութիւններուն վրայ, իր նուիրական յիշատակներուն վրայ, վարձկան ու չուկայիկ ազգասիրութեան ցոյցերով միամիտ ամբոխին դիւրաբորբոք զգացումները չոյեն ի վնաս ազգային ընդհանրական չահերու, միտքերը պղտորեն, և ծախուին օտարին և օտար հայաջինջ նպատակներու:

Փախուստի ճա՛ր ու ճամբայ չկայ. այդ գրուածքը որ գարշելի լուտանք մըն է արձակուած մեր Հայաստանի դեռ աւերին արցունքի մէջ թաւալող, ազատութեան նշոյլը չտեսնող և բռնաւորներու ճանկերուն մէջ հոգեսպառ ոգորող մեր հէ՛ք անտէրունջ եղբայրներուն հասցէին, այդ յօդուածը որ իբրեւ հսկայական նախատինք ընդդէմ հայ յեղափոխութեան՝ իր անհեթեթութեանը տակ Քէչեաններու ճարպակերտ զանգուածները ջախջախելու կարող է, այդ յօդուածը ահա ձեռուընիս ունինք. անիկա տոքիւման մըն է, զոր բա՛ն մը չի կրնար ջնջել:

Եւ անոր մէջ սա դժոխային պարբերութիւնը կայ, ամէնէն մեծ սրբապղծութիւնը որ երբեք նետուած ըլլար Հայ Յեղափոխութեան ճակտին՝ հայ լրագրութեան մէջէն՝ վերջին տասնըհինգ տարիներու միջոցին.

«Եւ այն «սիրական մէթոտ»էն (հայ յեղափոխութենէն) մինչեւ ցարդ ո՞րչափ գործնական օգուտ տեսանք...»

Մեր վաղուան թիւով պիտի տարրալուծենք այս եղեռնական պարբերութիւնը:

ՆՐՈՒԽԱՆ

Այս առտուան «Մանզումէ»ի մէջ ազգ. երեսփ. Ղազարոս էֆ. Զպլաքեան հետեւեալ բաց նամակը ուղղած է «Բիւզանդիոն»ի արտօնատէր Բիւզանդ Քէչեանի, որ վերջերս մէկէն ի մէկ յարած է Օսմ. Քօմիթէին: Իր շահեկանութեանը համար կ'արտատպենք այդ նամակը:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԵՒ ՇԱՀ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆԻ

Սկիզբէն մինչեւ վերջը բոլոր Հայ թերթերը կըկարդամ, ըլլան օրաթերթ ըլլան չաբաթաթերթ:

Վերջերս զարմանալի փոփոխութիւն մը նշմարեցի «Բիւզանդիոն» Հայ օրաթերթին խմբագրականներուն և ծանօթութիւններուն մէջ, և այս փոփոխութիւնը՝ խիստ պէս Քեամիլ փաշայի անկման, մեպուսներու հանդէպ կառավարութեան բռնած ընթացքին և Իթթիհատ Թէրագգը ճէմիյէթին ընդգրկած քաղաքական հայեացքներուն հանդէպ նպաստաւոր գրութիւններուն շուրջ կը դառնայ:

«Բիւզանդիոն» իբր ազատ հայաթերթ եւ Քէչեան իբր անկողմնակալ և սկզբունքի տէր? խմբագիր, իրենց լեզուին եւ գրչին այս աստիճան փոխուիլը բնականաբար ուշադրութենէ չէինք կրնար վրիպեցնել: Վերջապէս հետամուտ եղայ հասկընալու թէ «Բիւզանդիոն» ինչո՞ւ զօրաւոր կերպով պաշտպանեց մեպուսներու դէմ կառավարութեան արշաւը, մինչդեռ ասկէ առաջ միշտ «Թանին»ի և «Շուրաի Իւմմէթ»ի դէմ կը գրէր, երբ ասոնք ո և է խնդրոյ մը պաշտպան կը հանդիսանային:

Վերջապէս ստոյգ աղբիւրէ իմացայ թէ, ըստ վերջի կարգադրութեան «Բիւզանդիոն»ի 25 ոսկի ամսական յատկացուեր է Իթթիհատ և Թէրագգը ճէմիյէթի կողմանէ, իրենց թմբուկը զարնելու համար:

Կ'երեւայ թէ «Բիւզանդիոն» ազատութենէն մինչեւ վերջերս ազգասէր. անմէջ գրութիւններով իր թերթին սպառումը ապահովելէ վերջ, երբ գործի և առեւտուրի մ ա ր դ այս չահն ալ չփախցուց և կ'երեւայ իր ցարդ ցոյց տուած փայլուն եւ ազգասիրական գրութիւններով ընթերցողներուն կատարեալ համակրութիւնը չահած եղաւ իբր անկեղծ և ազգասէր խմբագիր, եւ հիմա չեմ գիտեր ինչ զգացումով այս տեսակ աղտոտ չահու մը համար իր սիրամարգի փետուրներէն կը թօթափուի, ազգին այս ճգնաժամուն մէջ, եւ նոյնիսկ կ'ուրանայ ազգին համար անձնազոհ եղողներուն ջանքերը, հայոց հարիւր հազարաւորներու թափած մարտիրոսական արիւնը, հիմա գաւառներու մէջ հայոց կրած տառապանքները, ասոնք բոլորը կ'ուրանայ մեր ազգասէր (?) «Բիւզանդիոն»ը:

Արդ՝ բոլոր ընթերցողներուն ուշադրութեանը կը յանձնեմ այս պարագաները և կը խնդրեմ որ անդրադառնան «Բիւզանդիոն»ի հին եւ նոր ուղղութեանը, գրածներուս համոզուելու համար: Թող «Բիւզանդիոն» վստահ ըլլայ թէ Հայ Ազգը ամէն միջոցները լաւ գիտէ այսպիսիները բարոյապէս պատժելու:

Դ. Ե. ԶՊԼԱՔԵԱՆ

ՍԱՐՍԱՓԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ.—Կովկասի մէջ այս միջոցին համատարած խուզարկութիւն կը տիրէ: Վերջերս Նոր Նախիջեւանի Աշտարակ գիւղի ուսուցիչներու, Արշակ և Հեղինէ Ադամեաններու, Պօղոս Պօղոսեանի, Մկրտիչ Աղաքարեանի և Սարգիս Սարգսեանի տուները խուզարկուեր են. նաև նոյն գիւղի երիտասարդներէն մէկ քանիին տուները: «Պաքու» լրագիրը կը հաղորդէ թէ՝ Գանձակի մէջ որոշուած է քննել Թուրք-հայկական կոտորածներու օրերու հերոս Համազասպ Սրուանձտեանցի գործը: Բագուի «Ջընտան» չաբաթաթերթը որ օրգանն էր բանուորներուն և կը պաշտպանէր անոնց չահերը, քաղաքապետին կողմէ դադարման դատապարտուեր է:

*** Գանձակի առժամեայ զինուորական դատարանը չորս տարուան տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց Համբարձում Սարգիսեանցը (կեղծ անունով Սաքօ և Ճարոնացի) Դաշնակցութեան պատկանելու ամբաստանութեամբ: Ամբաստանեալը կը պաշտպանէր փաստաբան Պ. Պայքով, որ նոյն ժամուն իսկ վճռաբեկ Ատեանին դիմում ըրաւ: Նոյնպէս Գանձակի Հայոց գրադարանը խուզարկութեան ենթարկուեր է: Բոլոր գիրքերը քններ են առանձին առանձին: Գրադարանէն վերցնել տուեր են կարգ մը գիրքեր և թերթեր:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ. — Մոսկուայէն կը գրեն. — «Ժամհարեան Եղբայրները տուեր են՝ Վեհ. Իզմիրլեան կաթողիկոսէն ինքնագիր նամակ մը, որով կը խնդրէր հանգանակութիւն բանալ Մոսկուայի մէջ Թրքահայ սովեալներուն ի նպաստ: Առ այժմ հաւաքուած է մօտ 8000 րուպլի, և յոյս կայ այդ գումարը հասցնել 15—20,000ի: Նուիրահաւաքութիւնը առաջ կը տարուի:

ԿԱՐՍԻ ՀԱՅԵՐԸ, ՅՈՅՆԵՐՆ ՈՒ ԼԵՀԵՐԸ.— Կարսի շրջանակի յունական գիւղերը բնակիչները, օտարին թելադրութիւններու անսալով հաւաքական դիմում մը ըրեր են Կարսի ծայրայեղ հայատեաց և կաշառակեր լեհ կառավարիչին, ամբաստանելով իրենց հարեւան հայերը՝ «աւազակաբարոյ», «գողաբարոյ» և «արիւնարբու» և խնդրեր են կառավարիչէն որ միջնորդէ բարձր իշխանութեան մօտ՝ թոյլ տալու յոյն ժողովուրդին զէնք կրելու «բարբարոս» հայերու դէմ ինքզինքնին պաշտպանելու համար... Հայատեաց լեհ կառավարիչն (Նաչալնիկը) ուզածն ալ այդ է եղեր, որպէսզի իր չըրջանի յոյները և թուրքերը զինէ խաղաղ հայ ազգաբնակութեան դէմ... Եւ կառավարիչը դիմեր է Գեներալ ֆոն Պարկաուին որպէսզի միջնորդէ փոխարքային մօտ:

ՌՈԴՈՍԹՕ կաթող. փոխանորդ Զաւէն Վրդ. քաղ. տնօրէնին ներկայացուցեր է գրութիւն մը, խնդրելով որ "Բալաբանի" ճամբուն վրայ հայերուն հող մը յատկացուի դպրոցի մը և եկեղեցիի մը շինութեան համար, քանի որ քաղքին այդ մասը չատ հեռու կը գտնուի բուն քաղաքէն և հոգեւոր մխիթարութիւններէ զրկուած է:

ԲԱՐԹՈՂ ԷՖ. ԹԻԼԵԱՆ. — Ազգ. Պատրիարքարանի դիւանապետ Բարթող էֆ. Թիլեան որ ժամանակէ մը ի վեր իր բնակարանը կը մնար տկարութեան մը հետեւանքով, երէկ առաջին անգամ ըլլալով Պատրիարքարան իջաւ: Թիլեան էֆ. չատ խրախուսիչ ընդունելութեան մը արժանացաւ, զոր Պատրիարքարանի բոլոր պաշտօնէութիւնը ցոյց տուաւ իր յարգելի ու կարող դիւանապետին: Թիլեան էֆ. յետոյ ներկայացաւ Տեղապահ Սրբազանին որ բարի վերադարձ մաղթեց համակրելի դիւանապետին, ուրկէ վերջ ձեռնարկեց իր պաշտօնին:

ԿՏԱԿԱՑ Հոգաբարձութիւնը երէկ նիստ գումարեց Պատրիարքարանի մէջ և իր դիւանը կազմեց հետեւեալ կերպով, ատենապետ Տիգրան էֆ. Բարսամեան, ատենադպիր Կարապետ էֆ. Աճեան:

Ա.—Օրթագիւղէն Տէր և Տիկին Զագեան իրենց սեփական մէկ տունը Օրթագիւղի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ կտակած և կտակագիրը վաւերացնելու համար ղրկած ըլլալով, Հոգաբարձութիւնը կտակագրին մէջ ինչ ինչ կէտերու մասին բացատրութիւններ խնդրել հարկ տեսաւ:

Բ.—Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը Արեւելք լրագրի 6950 թիւոյն մէջ Պետրոս Համամճեան ստորագրութեամբ հրատարակուած թեան մը ինչ ինչ տեղեկութիւններ ուզած էր հանգուցեալ Եսայեանի կտակին մասին ինչպէս նաեւ իր Պոլիս գտնուած ատեն ի լուր իմացած Զէյթունի համար 1000 ոսկիոյ նուիրատուութեան մը վրայ: Խնդրուած տեղեկութիւնները հաղորդելու համար Հոգաբարձութիւնը հարկ տեսաւ ի ձեռին ունենալ Եսայեանի կտակագիրն և այս մասին գրեց Վարչութեան:

Գ.—Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը տեղեկութիւններ հաղորդելով հանգուցեալ Տ. Ներսէս Վրդ. Ստամպոլի Կիլիկիոյ Աթոռոյն կտակած արծաթեղէն, հնոյն դրամին և գոյքերուն մասին խնդրած էր հարկ եղած կարգադրութիւնն ընել: Հոգաբարձութիւնը որոշեց ստուգել այդ պարագան և ըստ այնմ կարգադրել:

Դ.—Պաթումեանց Բաբերդցի Միսաք Զախուեանի 500 րուբլի գումար մը կտակած էր, պայմանաւ որ այդ գումարը դրամատան մը մէջ չահագործուի, մինչեւ այն ատեն որ կարելի ըլլայ անոր տոկոսովը սան մը դաստիարակել Բաբերդի Ազգ. վարժարանի մէջ: Այդ կտակագրին մէջ թերի կէտեր նշմարուած ըլլալով, որոշուեցաւ բացատրութիւն ուղել այդ մասին Պաթումէն Տ. Կարապետ քահանայէն:

Ե.—Վանայ Առաջն. Տեղապահ Տ. Զաւէն Վ. Եղիաեան նամակով մը յայտնելով որ Ռուսիոյ Իվանկորոդ քաղաքը վախճանեալ թերիկ Ալէքսանդր Տէր Ցաւուրթիւնեանց իր ամբողջ ստացուածքը մօտ 50 հազար րուպլի կտակած էր Վանայ մէջ հոնդային բարեգործական նըպատակի մը գործածման և կտակակիրն եւս ժամանակին Ս. Էջմիածնայ Սինոդին կողմէ հաղորդուած էր Պատրիարքարան և այս առթիւ կտակին գործադրութիւնը կը խնդրէր: Որոշուեցաւ նոյն կտակագիրն ուղել վարչութենէն, հարկ եղածը տնօրինելու համար:

Ասոնցմէ զատ Հոգաբարձութիւնը զբաղեցաւ այլ և այլ խնդիրներով և որոշեց ուրբաթ օրերը նիստ գումարել Պատրիարքարանի մէջ:

ՄՈՒՇ, 20 փետր.— Անցի օրը Մշոյ Առաջնորդարանի դուռը երկու գիւղացի համայնք, Բեթարցիք և Քարձորցիք, սկսան իրարու լաւ մը տաք ու դըրնդոց տալ, լաւ մը իրար ծեծկռտել, թեւ ու գլուխ կոտրել. պատճա՞ռ. պատճառը սիրուն, անմեղ մանկամարդ աղջիկ մը, որուն անունը և գեղեցկութիւնը չեմ ուզեր հրապարակել, բայց ինչ որ է, դէպքը դէպք է: Քարձորցի աղջիկը կը նշանուի և հազիւ քանի մը օր մնացեր է պսակուելու, երբ յանկարծ Բեթարցի Ցակէն քանի մը համագիւղացիներով գիշերանց կը յարձակի Քարձորի վրայ և այդ սիրուն արարածը յափշտակելով կը տանի Բեթար (Սասնոյ փէշերին ինկած հայ գիւղ մը): Քարձորցիները չեն կարող հետեւիլ աղջկան և ոչ ալ անոր նշանածը՝ որ այնքան կը սիրէ և կը տոչորուի եղեր իր պաշտելիին սիրովը. «փոր ֆօնտի պօզար», և տղան կը սպասէ առիթի: Բեթարցիները բռնի հրամանագիր կ'առնեն Առաջնորդարանէն և բռնի ուժով քահանային պսակել կուտան նունիկը հայ երիտասարդին հետ: Կ'անցնի ամիս մը և աղջիկը կը դառնայ Մուշ իր մօրաքրոջ տունը և լուր կը ղրկէ իր սիրելի նշանածին, որ եթէ ինք տղամարդ է և տակաւին կը սիրէ զինքը, թող գայ զինքը տանի: Քարձորցի տղան կուգայ աղջիկը գիշերանց կ'առնէ, կը տանի Սուլուխ, իր քեռին տունը: Եւ ահա կագ ու կռիւ կը սկսի Քարձորի և Բեթարցւոց մէջ և Առաջնորդարանը կ'ըլլայ անել դըրութեան մէջ. որո՞ւն լսէ, որո՞ւն հետեւի: Աղջիկը բռնի և գաղտնի սարսափելի ճնշման տակ պսակուեր է Բեթարցի երիտասարդին հետ, իսկ այժմ ազատած այդ հրէշի ճանկերէն, կու լայ, կ'աղաչէ, կ'աղաղակէ թէ ինքը կը սիրէ և կը մեռնի իր Քարձորցի նշանածին համար: Առաջնորդարանը կը պնդէ որ նախկին պսակը, առանց բարձրագոյն իշխանութեան և նոյն իսկ առանց Կաթողիկոսին հրամանին չի լուծուիր: Իսկ աղջիկը կը պնդէ թէ ես կը մեռնիմ, այլապէս կը դառնամ, ինքնասպան կ'ըլլամ, կը խեղդուիմ և չեմ երթար այլ եւս Բեթար: Կամ Քարձորի տղա՞ն կամ մա՞հ:

—Մէկ ուրիշ, աւելի հրէշային աւելի սահմռկեցուցիչ դէպք, պատահած Ցրօնք գիւղի մէջ: Աղջիկ և տղան սիրահարուած իրարու հետ: Աղջկան եղբայրը կը ցանկայ իր քոյրը տալ աւելի հարուստ երիտասարդի մը, սիրահար երիտասարդը կը խոստանայ 8 մէճիտ տալ աղջկան եղբօր, եթէ գործը գլուխ ելլէ: Աղջկան եղբայրը ուրիշ սրիկայի մը հետ կը դաւաճանեն խեղճ սիրահարին, և գիշեր ժամանակ 8 արծաթ առնելով կը խեղդեն զայն և փոսը կը ձգեն: Այդ երկու հրէշները այժմ քաղաքի բանտը կը հեծեն, գլխելով անշուշտ իրենց սոսկալի հրէշային գազանութեան վրայ: Այս հրէշային դէպքը սարսափելի յուզում պատճառած է ամբողջ Տարօնոյ աշխարհի մէջ:

—Մուշի առաջնորդարանին մէջ, կրօնական և ազգային գործերը երեսի վրայ մնացած են: Քահանաները երես առած, այլ եւս կ'անտեսեն առաջնորդարանի հրամանները և անթիւ ու անհամար զեղծումներու հետ չափազանց ապօրինի և անհրաման պսակներ ալ կը կատարուին: Խեղճ Վարդան վրդ. իսկապէս յոգնած ու պարտասած այս սարսափելի լաբիւրինթոսական կեանքէն, մնացած է չուարած, և մինչ կ'աղաղակէ թէ ես անկարող եմ այդ անթիւ անհամար ազգային զեղծումներուն և զանազան ժողովրդական ցաւերուն և հոգերուն առաջն առնել: Այս իսկ պատճառով երէկ, կարծեմ, տեղւոյս Ազգ. Վարչութեան կողմէ կրկնակի հեռագրուեցաւ Ազգ. Պատրիարքարան և իրենց առաջնորդ Ներսէս Ծ. վրդ. Խարախանեանին, որ փութայ իր պաշտօնատեղին և իր իսկ ներկայութեամբ մխիթարէ իր խիստ տառապեալ և հալածուած ժողովուրդը:

—Աղքատները և սովեալներն ալ չահագործողներ կը գտնեն եղեր: Մէկ քանի օր առաջ քանի մը հակ հագուստներ կը ստացուին Իզմիրէն Մշոյ որբերուն և աղքատներուն անունով, և ո՛վ զարմանք, չգիտցուեր և չգիտցուեցաւ թէ ո՛ր վաճառականը կամ փոխադրողները այդ հակերուն մէկ մասը լեցեր են յարդով, [illegible]: Երկու օր առաջ ստացուեցաւ նաեւ Պոլսէն՝ Տիկին Նորատունկեանի նախաձեռնութեամբ ղրկուած վեց հակ հագուստ. տակաւին չբացուեցան, տայ Աստուած որ անոնք եւս յարդով լեցուած չըլլան:

ՎԱՐԻԶ

ԼՈՒՐԵՐ ՍՒԱՐԻ ՀԻՍԱՐԷՆ.— Անցեալ կիրակի տեղւոյս Հ. Յ. Դաշնակցութեան ենթակօմիտէի կողմէ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցան հրապարակային բանախօսութիւններ: Խուռն բազմութիւն մը ներկայ էր:

*** Քաղաքիս ամէնէն պատուական և խոստմնալից երիտասարդներէն Տիգրան Կիլիկեան զէնքի սխալ գործածութեան մը զոհ գնաց:

*** Քաղաքիս Եօկիւշէհիր Միւտիւրէլ հեռագիր մը զարնուեցաւ, սովորական ամսին 3 անգամը տրուելով, «14» ժամուան մէջ կարելի չըլլար այդ հեռագիրը առնել և հեռագիրը ստորագրողը ասոր երեսէն 10 Օսմ. ոսկի կլորիկ գումար մը կը կորսնցնէ: Եթէ առաջուընէ խորհուած ըլլար, Միւտիւրէլ հեռագիրէն չատ աւելի աղէկ և ապահով պիտի ըլլար ձիապահի մը կատարել տալ այդ գործը:

ՊԱՐՏԻԶԱԿԻ աղջկանց վարժարանի աշակերտուհիները հանդէս մը սարքելով վերջերս յօգուտ Միացեալ ընկերութեանց՝ հասոյթը — 317 դահեկան արծաթ — ընկերութեան ղրկած են այս անգամ: Ապրին՝ Պարտիզակի հայ աղջնակները որ անտարբեր չեն իրենց գաւառացի խեղճուկ եղբարց կրթութեանը:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ Շիրակ գրական և քաղաքական հանդէսին 6րդ թիւը: Հետեւեալ չահեկան բովանդակութեամբ.— Ս. Զրաքեան՝ Անգէ Տօռոսեն, Մաննիկ Ռ. Յ. Պէրպէրեան՝ Քրիզանթեմներ մեռան, Արփիար Արփիարեան՝ Պաշտօնատար Հայեր, Հոյակապ էջ մը ողբացեալ հրապարակագրին գրուածներէն. Ջիֆթէ Սարաֆ՝ Թատրոն՝ (Աբէլեան-Արմէնեան խումբ), Վահան Թէքէեան՝ Վերադարձ (քերթուած), Երուանդ Օտեան՝ Մատնիչը՝ Վէպ, Ասուպ, Մխիթարութեան խօսքեր՝ Ա. Արփիարին համար (քրոնիկ), Շիրակ, չաբաթական սրամիտ տեսութիւն մը: Ջերմապէս կ'յանձնարարենք այս գեղեցիկ հանդէսին ընթերցումը:

ԳԱՂԹԱԿԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գահիրէի Աղքատախնամ Ընկերութիւնը նկատելով որ ատենէ մը ի վեր Կ. Պոլսէն, գաւառներէն և արտասահմանի զանազան կողմերէն աղքատ և հիւանդ վիճակի մէջ բազմաթիւ ազգայիններ կը հասնին ի տեղիս:

Նկատելով որ Եգիպտոսի մէջ տիրող արդի տնտեսական տագնապին պատճառաւ իրենց ապրուստի միջոց հայթայթել չկարենալով, տեղւոյս խոնաւ և յարափոփոխ կլիմային տակ կը ծանրացնեն իրենց հիւանդութիւնը ու կը տառապին թշուառութեան մէջ:

Նկատելով որ տեղիս հիւանդանոցները դժուարաւ կը գտնուին տեղական դարմանի կարօտ հիւանդները ընդունելու մասին, ըստ որում կը լքուին իրենց ճակատագրին:

Նկատելով որ Եգիպտաբնակ ազգայինները իրենց հայրենիքի սովահար արհեստաւորներուն նուիրած ըլլալու բնական հետեւանքով աղքատախնամ հաստատութիւնները նուաղած և նեղ վիճակի մէջ են, տեղական պարտականութիւններէ զատ, նորէն աղքատներու և հիւանդաց, սնունդ, պատսպարան, դարմանագին, ճանապարհածախք և ուրիշ օժանդակութիւններ ընծայելու:

Պարտք կը համարինք յայտարարել թէ՝ այն աղքատ կամ հիւանդ ազգայինները, որ կը մտադրեն Եգիպտոս գալ, իրենց հեռանկար ապաւէն չունենալով աղքատախնամին օժանդակութիւններէն, ու նախամեծար համարելով իրենց բնավայրը չգան տառապելու հոս ի թշուառութեան:

Գործադիր Ժողով Գահիրէի
Հայկ. Աղքատախնամ Ընկերութեան
(Կնիք)

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ծանօթ երաժիշտ Պ. Լեւոն Պօղոսեան, որ Հայկական իր գեղեցիկ համերգներով թէ՛ Կովկաս և թէ՛ Պոլսոյ մէջ լաւ ընդունելութիւն գտած է, այս անգամ գեղեցիկ նորութիւն մը կը հրապարակէ: Հայրենասիրական երգեր ներդաշնակած ու ձայնագրած է քարթ բոսթալի վրայ: Առաջին քարթ բոսթալը Սասնոյ խաղին երգը կը պարունակէ. քառաձայն ներդաշնակուած է յաջողապէս: Գինն ալ համեմատաբար աժան է. 20 փարա: Պ. Պօղոսեան մտադիր է պարբերաբար հրատարակել եռաձայն ու քառաձայն երգեր քարթ-բոսթալի վրայ, հանրամատչելի դարձնելու համար հայ երաժշտութիւնը: Քարթ-բոսթալներու տակ դրուած են երգին բոլոր բառերը: Ո՞վ չպիտի ուզէ ունենալ այս սիրուն քարթերէն, որոնց գինը անհամեմատ կերպով աժան է: Արդէն անգամ մը տեսնողը կարելի բան չէ որ չփորձէ հատ մը գնելու ամէն:

Վաճառման կեդրոնատեղին է Թարագճըլար, Կովկասեան գրավաճառանոց, Գազանճեան և Բաղտասարով Ընկերութիւն:

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐ

ԹԱԴԷՈՍ ԷՖ. ՀԱՆԷՍԵԱՆԻ

Պէշիկթաշի Ս. Աստուածածին եկեղեցին մէջ կիրակի օր վայելուչ հանդիսաւորութեամբ տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը առեւտրական հրապարակին ծանօթ, սեղանաւոր Թադէոս էֆ. Հանէսեանի:

Տաճարը այս տխուր առթիւ ամբողջ լուսազարդուած էր և հանգուցեալին դագաղը կը հանգչէր բարձր մահարձանի մը վրայ ծածկուած ծաղկեպսակներով:

Մեռելական արարողութեանց կը նախագահէր Տ. Մկրտիչ Արքեպ. Վեհապետեան, իր շուրջը ունենալով Տ. Տ. Գէորգ Երէցեան և Համբակ Դիմաքսեան Սրբազանները, Տ. Տ. Ներսէս Խարախանեան, Եղիշէ Պալաեան, Վահան Տէր-Մինասեան, Գէորգ Ասլանեան, Տիրայր Մարգարեան վրդ.ները և բազմաթիւ քահանաներ:

Դպրաց դասը ներդաշնակութեամբ երգեց մեռելական երգեցողութիւնները:

Տաճարը ամբողջովին լեցուած էր ընտրեալ բազմութիւն մը, ուր կը նշմարուէին մայրաքաղաքիս առեւտրական, սեղանաւորական դասը, որոնք փութացած էին յուղարկաւորութեան վերջին յարգանքը մը ընծայելու համար հանգուցեալին:

Ծաղկեպսակներ ղրկած էին՝ այրի Տիկին Թ. Հանէսեան, Տէր և Տիկին Դանիէլ Հանէսեան, Տէր և Տիկին Յովհ. Հանէսեան, Տէր և Տիկին Բիւզանդ Հանէսեան, Տիար Հրանդ Հանէսեան, Տէր և Տիկին Նշան Հանէսեան, Տէր և Տիկին Կարապետ Նէրսէսեան, այրի Տիկին Եղիսէթ Հանէսեան և զաւակները (Հալէպ), Պէշիկթաշի Աղքատախնամ, Թաղ. Խորհուրդը և Հոգաբարձութիւնը:

Եկեղեցական արարողութիւններուն աւարտումէն վերջ դագաղը հանդիսաւոր թափօրով մը դուրս հանուեցաւ տաճարէն՝ նախագահութեամբ Տ. Համբակ Սրբազանի: Դագաղին ծոպերը բռնած էին՝ Օսմ. Պանքայի պաշտօնեաներէն՝ Պ. Պ. Բէլլէ, Բրիօթօ, Էպէօղլու. Մագսուտ Նալեան, Յակոբ Պահրի և Միհրդատ Հայկազն: Իսկ կերոնները կը կրէին Սողոմոն Տէր Ազարեան, Հայկազն Փափազեան, Գէորգ Աղաճանեան, Մանուկ Սուաքեան և Հ. Լեւոնեան:

Թափօրը դուրս ելլելով եկեղեցիէն գնաց մինչեւ հանգուցեալին բնակարանին առջեւ, ուր ներկաները իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին հանգուցեալին զաւակներուն և պարագաներուն: Յետոյ դագաղը քառաձի չքեղ մեռելակառքով մը և հետեւորդութեամբ յուղարկաւորներու, փոխադրուեցաւ Շիշլիի ազգ. գերեզմանատունը ուր հանգուցեալին մարմինը ամփոփուեցաւ ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Խմբագրութիւնս այս տխուր առթիւ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկ. Թ. Հանէսեանի և պարագաներուն:

Հանէսեան գերդաստանը և բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք հաճեցան ներկայ գտնուիլ յուղարկաւորութեան հանդէսին և անձամբ կամ գրով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնել հանգուցեալ ԹԱԴԷՈՍ ԷՖ. ՀԱՆԷՍԵԱՆի մահուան առթիւ:

Քէրէստէճեան, Դալէմքեար և Մելիքեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց՝ որոնք հաճեցան ներկայ գտնուիլ՝

ՎՍԵՄԱՇՈՒՔ
ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ՔԷՐԷՍՏԷՃԵԱՆԻ

յուղարկաւորութեան հանդէսին եւ անձամբ կամ գրով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնել այդ տխուր առթիւ:

ՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԹՈՒՐՔՕ-ՊՈՒԼԿԱՐ ՎԷՃԸ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԱԾ

ՍՕՖԻԱ, 15 մարտ.—Պուլկար կառավարութեան Պետերսպուրկէն ստացած պաշտօնական տեղեկութեան համաձայն, պուլկարական խնդրին նկատմամբ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացեր է Րիֆաթ փաշայի ու Պ. Իզվոլսքիի միջեւ: Հետեւեալ կէտերուն վրայ կը դառնայ համաձայնութիւնը.— 1. Թուրքիա կ'ընդունի որ Պուլկարիա 125 միլիոն Ֆր.ի տուգանք վճարէ: 2. Ամէն բանէ առաջ, այդ տուգանքի գումարէն հարկ եղած գումարը պիտի վճարուի Րումէլիի Երկաթուղիներու Ընկերութեան, Պ. Լիպաչէֆի և Բ. Դրան միջեւ հաստատուած հիման վրայ: 3. Թուրքիոյ պատերազմական տուգանքին ի հաշիւ՝ Ռուսիա այդ տուգանքի գումարէն պիտի առնէ այնքան տարեվճար որքան հարկ է 125 միլիոն ֆրանքի գումար մը կազմելու և %5 տոկոսով դրամագլուխ մը ձեւացնելու համար: Միւս մանրամասնութիւնները կը պակսին:

ՊԵԼԿՐԱՏ.— Հակառակ չատ մը հերքումներու, աւստրիական քանի մը թերթեր կը պնդեն թէ Սերպիա մտադիր է Եէնի Բազարը գրաւելու: Սերպիոյ արտաքին գործոց նախարարը Կ. Պոլսոյ դեսպանին հրահանգներ յղած է, Բ. Դրան մօտ ազդուօրէն հերքելու համար այդ չարամիտ տեղեկութիւնները, քանի որ Սերպիա բնաւ մտքէն չէ անցուցած այդպիսի արկածախնդրութիւն մը:

— Սրէմի (աւստրիական նահանգ՝ սերպ. սահմանագլխին վրայ) տեղական իշխանութիւններ չրջաբերականներ ղրկած են, հրամայելով ձերբակալել Սերպիայէն ժամանող ամէն օտարական, ըլլա՛յ անհատական կամ առեւտրական գործի համար:

ԳԱՀԻՐԷ.—Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէնի վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ: 1886ի փոխառութեան պարտաթուղթերէն թիւ 128011ը չահած է 50,000 ֆր., իսկ 1903ի պարտաթուղթերէն 463,589 թիւը՝ 50,000 ֆր.:

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,		2/15 Մարտ
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	100 39½
Ամէնէն բարձր գին	»	101 13
Ամէնէն վար գին	»	100 35
Րումէլի Երկաթուղի գոյ	Ֆր.	173 50
Ամէնէն բարձր գին	»	174 25
Ամէնէն վար գին	»	173 37
ԲԱՑՈՒՄ,		**3/16 Մարտ**
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ. Կ.	Օ. Ո.	101 08
» » » ժամկ. ցին	»	101 09
Րումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	173 75
» » ժամկ. ցին	»	173 75
Քարաֆ Կ. Պոլսոյ	»	432
Անատ. երկթ. Պարտք. Ա. սերի	»	520 —
» » » Բ. սերի	»	518 —
» » բաժնեթղթ.	Օ. Ո.	15 22
Շիրքէթի Խայրիէ	»	38 25
Շիրքէթի Խայրիէի Համիտիէ	»	1 40
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 07½
Օսմ. Ծխախոտ		16 10
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		6 85
» ժուիսանս		3 30
» պարտաթուղթ		486 —
Թիւնէլ	Ֆր.	58 —
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.		312 50
Պալիա Գարաայտըն		440 —
Միտիլլի Պանքա	Օ. Ո.	4 30
Նէֆիձ Քէօմիւ Թրամ. բաժնթղթ.	»	2 —
Սալօնիքի Պանքա		120 —
Քարասու սաանձնաշնորհեալ		22 —
» ուղերական		20 —
Քարաֆ Իզմիրի		580 —
Լաւրիոն	Ֆր.	53 —
Չարթըրտ	»	19 —
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն հին		288 —
» » » նոր		253 —

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք	Ղրուշ	110 20
Բարիզի » »	Ֆրանք	22 86½
Վիեննայի » »	Քուրոն	21 88
Պերլինի » »	Մարք	18 70

ԵՂԱՆԱԿԻ ՎԵՐՋԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՐԹԻՒ
Է. ՔԱԼԻՎՐՈՒՍԻ ԵՒ ԸՆԿ.
342, Բերա, Մեծ Փողոց, 342

ՄԵԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ԱՄԷՆ ՃԻՒՂԵՐՈՒ ՄԷՋ
ՇԱՏ ՑԱԾՐԱՑՈՒԱԾ ԳԻՆԵՐՈՎ
ՃՈԽ ՍԹՈՔ ՄԸ
ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿՐԻՆԻԹԻՆԵՐՈՒ
ՓԱՐԱՋԱՆԵՐՈՒ ՈՒ ԵՐԵՍՆԵՐՈՒ
ՃԱՇԱԿԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
1908 դեկտ. 15/28 երկուշաբթի
օրէն սկսեալ
10—10

ԵՂԱՆԱԿԻ ՎԵՐՋԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԹԻՒ

ՏՈՔԹՈՐ
ԳՐԻԳՈՐ ՖԸՆՏԸԳԼԵԱՆ
Վկայուած Բարիզի Համալսարանէն եւ երեք տարի պաշտօնավարած Բարիզի հիւանդանոցներուն մէջ:

Կը դարմանէ ներքին ամէն տեսակ հիւանդութիւններ:

Կ'ընդունի ամէն օր կէս օրէն յետոյ, ժամ 2-5 (ձէն 11 Ը. Թ.), իր բնակարանին մէջ, Բանկալթի, Պէօյիւքտէրէ Ճատտէսի, Թիւ 40:

Հինգշաբթի օրերը ձրի: 15—10

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ

ՔԱՇՈՒԱԾ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 15ԻՆ

2 օսմ. ոսկի շահող թիւեր

2811	20	28721	30	53511	20	81461	70	108371	80
3211	20	28861	70	53631	40	82201	10	109541	50
3281	90	30181	90	54061	70	82551	60	111511	20
3921	30	30441	50	54601	10	83841	50	112521	30
3951	60	30471	80	54631	40	84091	100	112551	60
4141	50	30541	50	54851	60	86401	10	112631	40
5271	80	31411	20	55391	400	86721	30	114231	40
9401	10	32211	20	55511	20	87341	50	114381	90
10741	50	32761	70	55611	20	89821	30	115071	80
11271	80	32801	10	56561	70	90431	40	115281	90
11511	20	33761	70	57601	10	92041	50	115811	20
11711	20	34221	30	58211	20	92221	30	115861	70
12211	20	34891	900	58601	10	93161	70	116751	60
12321	30	36491	500	58631	40	93901	10	116761	70
12481	90	38001	10	58871	80	94191	200	117151	60
12641	50	38331	40	59011	20	94711	20	117161	70
13161	70	39201	10	59141	50	94751	60	117331	40
14521	30	39851	60	60041	50	96341	50	117741	50
15481	90	40251	60	60561	70	96381	90	118201	10
15501	10	40701	10	61901	10	96701	10	118801	10
15631	40	41391	400	62601	10	97281	90	119421	30
15671	80	41681	90	63051	60	97621	30	119531	40
15711	20	42081	90	63321	30	98011	20	119901	10
16871	80	44551	60	64401	10	98511	20	120801	10
18031	40	45551	60	64521	30	98651	60	120911	20
18361	70	46441	50	64861	70	99751	60	121201	10
18441	50	46871	80	67571	80	101491	500	121481	90
20841	50	47101	10	67581	90	102291	300	122511	20
20891	900	47371	80	68071	80	103491	500	122781	90
21041	50	47871	80	68221	30	103731	40	123371	80
22091	100	48141	50	70151	60	104001	10	124151	60
22691	700	48281	90	71071	80	104601	10	124611	20
23141	50	49231	40	71101	10	105031	40	124621	30
25651	60	49361	70	75691	700	105081	90	124671	80
25841	50	50601	10	76501	10	105731	40	124871	80
25891	900	50671	80	77591	600	105991	6000	124891	900
26821	30	52071	80	77961	70	106421	30	125321	30
27111	20	52511	20	79081	90	106581	90	125391	400
27301	10	52831	40	80571	80	107881	90	127011	20
27811	20	53281	90	81131	40	107921	30	127161	70

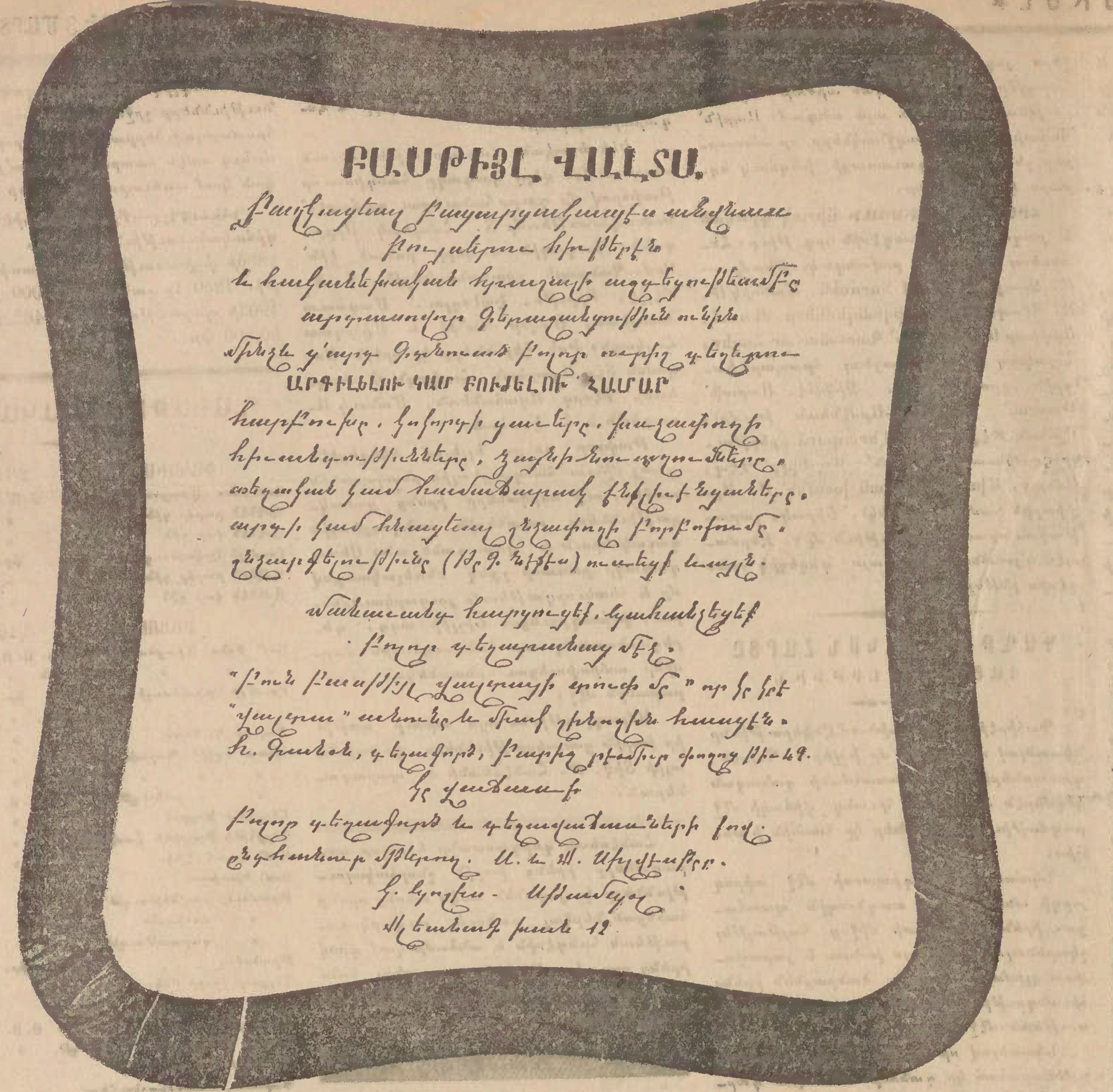

ԲԱԼՍԱՄ ՎԱԼՏԱ.

ԱՐԳԻԼԵԼՈՒ ԿԱՄ ԲՈՒԺԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.— Հանր. Պարտքի վարչութիւնը իր պաշտօնեաներուն տարեկան զգեստեղէնը հայթայթելու ձեռնարկած ըլլալով, կը ծանուցանէ որ առաջարկները կ'ընդունուին հետեւեալ զգեստներու նմոյշներուն հետ.— 4 քօղմիտ՝ սեւ չուխայէ (աթամպուլին), 4 քօղմիտ՝ սեւ չուխայէ (բըլէնկօդ), 48 քօղմիտ՝ մութ կապոյտ չուխայէ (բըլէնկօդ՝ ասեղնագործուած օձիքով, 44ը արծաթէ, 4ը ոսկիէ), 46 քօղմիտ՝ մութ կապոյտ չուխայէ (վէսթօն՝ D. P. O. մարքայով), 14 ձմեռուան բալթօ՝ մութ կապոյտ գոյնով, 14 քօղմիտ՝ գորշ քութիլ կտաւէ, 13 քօղմիտ՝ չայաքէ, բաց կապոյտ գոյնով, 17 քօմթիմ ստիկան-զինուորներու և ստիկաններու համար։ Առաջարկներուն հետ պէտք է ընկերանան չուխաներու, աստառներու, կոճակներու նմոյշներ, և Օսմ. Հանրային Պարտքի Վարչութեան պէտք է յղուին 1909 ապրիլ 1/14էն առաջ, կնքուած պահարանով, որուն վրայ նշանակուած ըլլալու է հայթայթուելիք ապրանքին տեսակը։ Ընդհ. Տնօրէնութիւն

25/10 Մարտ 1909 13—2

⁂

ԱԶԴ.— 1881 դեկտ. 8/20 Թուակիր կայս. հրամանագրին Ի. և Ը. յօդուածներուն և 1903 սեպտ. 1/14 Թուակիր յարակից հրամանագրին ԺԲ. յօդուածին համաձայն, Րումելի երկաթուղիի հետեւեալ պարտաթուղթերը.— 332,433, 406,593, 406,594, 474,685, 548,171, 581,291, 592,619, 753,211, 753,212, 753,215, 1,255,599, 1,896,984 որոնք 1879 ապրիլ 1ի վիճակահանութեան մէջ պարգեւ շահած և տակաւին չեն ներկայացուած, 1909 ապրիլ 1ին ջնջուած պիտի համարուին։

Կ. Պոլիս 1 փետր.

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԵՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն Քրոն, ամբողջովին վճարուած:
Պահեստի գումարներ 38,000,000 Քրոնի չափ:

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ Ցեխուն գրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վինըր Պանք-Ֆերայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի գումարի համար
6	»	151- 200	» » »
10	»	201- 500	» » »
15	»	501-1000	» » «
30	»	1001 և անկէ վեր	» »

Վինըր Պանք-Ֆերայն իրեն կը վերապահէ պանքին դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տետրակին պարունակած գումարը։

Վինըր Պանք-Ֆերայն խնայուած գումարը պարունակող տետրակ մը կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։ 50—46

Խնայողական Սնտուկէն զատ, Վինըր Պանք-Ֆերայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

ԱՄԷՆ ՏԵՂ

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Կովկասի հանքային ջուրերը, Ռուս կառավարութեան կողմէ արտօնուած և ծախուած, «Նարզան և Եսսենթուքի թիւ 20» անունով։

ՆԱՐԶԱՆը այնպիսի հանքաջուր մըն է որ արիւնը կը մաքրէ և ֆիզիքական ուժերը կը կազդուրէ։ Միզանցքի քրոնիկ հիւանդութեանց և աւազախտի և ուրիշ հիւանդութեանց դէմ ազդեցիկ է։ Ախորժակ ալ կը գրգռէ։ «Եսսենթուքի թիւ 20» լաւագոյն հանքային ջուրն է սեղանի համար։ Ստամոքսին թթուուտները կը չէզոքացնէ և մարսողութիւնը կը դիւրացնէ։ ՆԱՐԶԱՆ ԵՒ ԵՍՍԵՆԹՈՒՔԻ ԹԻՒ 20 պաշտօնապէս արտօնուած են բժշկական հեղինակութեանց կողմէ։

Գլխաւոր մթերանոցը և գրասենեակը կը գտնուին Պոլիս, Տիվան Եօլու փողոց, թիւ 144, թէ՛ մեծաքանակ և թէ փոքրաքանակ կը ծախուին մեր առաջին յաճախորդին՝ «Թի Լէքօնօմիք Քօ-Օբէրաթիվ Սօսայթի լիմիթըտ»քով, բոլոր դեղարաններու, ճաշարաններու, նպարավաճառանոցներու և այլն։ Նոյնպէս մեր մթերանոցին մէջ կը ծախուի Թաշտելէնի ջուր, կառավարական քօնթրոլի տակ։

Միակ Ներկայացուցիչ ամբողջ Թուրքիոյ, Եգիպտոսի եւ Յունաստանի համար:

50—43 ՌՕԼ Է. ՇԷԼԱՄՕՆՕՖ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

11,000,000 օսմ. ոսկի կամ 250.000,000 Ֆրանք դրամագլուխով

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ Ղալաթիա
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ՝ Գալէս, Եէնի Ճամի
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ՝ Բերա, Եիւքսէք Գալտըրըմ Թ. 347

ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Ատալիա, Ատանա, Այտըն, Աֆիօն-Գարահիսար, Հալէպ, Աղեքսանդրիա, Էտիրնէ, Էնկիւրի, Պաղտատ, Պասրա, Պէյրութ, Պրուսա, Գասթեմունի, Դամասկոս, Տէտէ Աղաճ, Էսկիշէհիր, [illegible], Գոմոտինի, Գոնիա, Լիմասոլ, Դենիզլի, Մէրսին, Միթիլլի, Մանսուրա, Նիգոսիա, Ռոտոսթօ, Բօր-Սաիտ, Սելանիկ, Սամսոն, Սըվազ, Իզմիր, Տրապիզոն. Սուրիական Տրիպոլիս եւ Ոսկիւտար։

Որոշուած պայմանաժամով կամ ընթացիկ հաշուով (գօնթ-գուրան) փոխառութիւն կ'ընէ, արժեթուղթեր կամ փոխանակագիրներ (բօլիչա) գրաւ առնելով։

Փոխանակագիրներ կը զեղչէ։ Թուրքիոյ և օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն վրայ փոխանակագիրներ, չէքեր, վարկագիրներ և հեռագրական օրտիններ կուտայ։

Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ, արժեթուղթեր եւ [illegible] առարկաներ կ'ընդունի ու կը պահէ։

Թուրքիոյ եւ արտասահմանի մէջ կտրօններ եւ փոխանակագիրներ կը գանձէ, ստակարանական հրամաններ կը գործադրէ, զանազան դրամներ կը փոխէ, կ'առնէ ու կը ծախէ։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի, պահպանման փոքր վարձքի մը փոխարէն, ամէն տեսակ արժեթուղթեր, օսմանեան կամ օտար, անուանական կամ կրողին։ Արժեթուղթերը կը պահուին [illegible] մէջ հաստատուած [illegible] շինուած նկուղներու մէջ (պեթոնով եւ մեքենական [illegible]), [illegible]։ Ընդ. [illegible] մը կը յանձնէ, որուն մէջ նշանակուած են վիճակահանութեանց մէջ ելած թիւերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան պաշտօնապէս կը գանձէ, առանց միջնորդչէքի, աւանդ տրուած արժեթուղթերուն կտրօնները, Կ. Պոլսոյ մէջ վճարելի։ Արտասահմանի մէջ գանձելի կտրօններուն համար չափաւոր միջնորդչէք մը կ'առնուի եւ օրուան փոխանակագինին համաձայն։ Անոր տեղոյ հաշուոյն կ'անցուի պայմանաժամի կամ գանձումի օրուան փոխանակագինով։

Ժամանակին գանձուելու համար՝ աւանդ տրուած արժեթուղթերուն կտրօնները պայմանաժամէն 20 օր առաջ կը կտրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր աւանդ արժեթուղթեր կ'ընդունի նաեւ իր արտասահմանի գործակալութեանց մէջ՝ Լոնտոն եւ Բարիզ, իր գլխաւոր մասնաճիւղերուն մէջ՝ Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Իզմիր, Պէյրութ, եւայլն, ինչպէս նաեւ իր գլխաւոր թղթակիցներուն մօտ՝ Աթէնք, Պերլին, Պրիւքսէլ, Հռոմ, Վիէննա, եւայլն։ Ցուցակները արդիւնքը աւանդատուին տրամադրութեան տակ դրուած է. կամ իր հաշուոյն անցուած, Կ. Պոլսոյ մէջ։ Այն յաճախորդները, որոնց արժեթուղթերը ի պահ դրուած են, կրնան իրենց խնդրանքին վրայ, [illegible] տեղերէն առնել կամ իրենց հասցէին ղրկել տալ։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը կատարէ ստակարանական հրամաններ մեր եւ օտար հրապարակներու վրայ. գնում եւ վաճառում կը կատարէ կանխիկ կամ պայմանաժամով։ Հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ, օրուան գնով, կարգ մը արժեթուղթեր, ինչպէս Րումէլիի երկաթուղիի, Եգիպտական Քրէտի Ֆօնսիէի [illegible] Պանքային պարտաթուղթերը, Օսմ. Ապահովագրական Ընկերութեան, եւայլնի բաժնեթուղթերը։ Անմիջական կերպով յանձնելի են այս արժեթուղթերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը ստանձնէ արժեթուղթերու վրայ ամէն գործառնութիւններ. փոխանձում, կտրօններու նորոգում, եւլն., մասնաւոր սակագին մը համաձայն։ Օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւն կ'ընէ հաշուընթացով եւ շատ չափաւոր պայմաններով։ Իրենց պայմանաժամէն առաջ կը զեղչէ կարգ մը օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու կտրօններ։ Իր սնտուկներուն մէջ գանձուած արժեթուղթերուն կտրօնները կը վճարէ, առանց միջնորդչէքի, ինչպէս 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերու, 1901-1905ի 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերուն եւ Քիւար Նաւահանգստին 6% փոխառութեան պարտաթուղթերուն կտրօնները։

Օսմ. Կայս. Պանքան բաժին մը հաստատած է՝ Սնտուկաներու արժեթուղթերուն վրայ տեղեկութիւններ տալու, անոնք Սնտուկաներուն մէջ ընդունուած ըլլան կամ ոչ։ Այս տեղեկութիւնները ձրի կը տրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան կ'երաշխաւորէ ընդդէմ հարիւրին հարիւր վճարելէ առաջ ելած կորուստը, վիճակահանութեան միջոցաւ, այսինքն վճարման գինով։ Ապահովութեան սակը, որ փոփոխական է, կը հաղորդուի ուզողին։

Khedivial Mail Line

(Քէտիվիալ Մէյլ Լայն)

Շոգենաւային Ընկերթ.

Շաբաթական ամենէն արագ երթեւեկը Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ

«Օսմանիէ» շոգենաւը, նաւապետ Կաթէնչի, կիրակի, 14 մարտ 1909 (Ը. Ե.), կէս օրին Աղեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ. իսկ երեքշաբթի 16 մարտ 1909 կէս օրէն ետքը ժամը 3ին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և Պիրէօն։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

«Սաիտ» շոգենաւը նաւապետ Ֆինտլէյ մարտ 10ին հոս հասնելով, մարտ 13ին ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Կէլիպօլը, Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Սագըզ, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Սուրիական Տրիպոլիս, Պէյրութ Հայֆա, Եաֆա, Բօրթ-Սաիտ և Աղեքսանդրիա։

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քարափին վրայ, Մէյմէնէթլի խան, իսկ մասնաճիւղը՝ Պոլիս, Վալիտէ Սուլթան խան։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 Օգոս. 2/14 եւ 1320 Սեֆեր 20 թուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան Կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նազլը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սաառք, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահճէ Գաբու Թիւ 10.
Պոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Մ. Այմէնօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գաբու Իզմիր փողոց.
Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Անաաթասիատիս չուկայի հրապարակ.
Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճառուղի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճառուղի, թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Րէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիտի, [illegible] բանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Քէչէճեան էֆ.։

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՍԻՆԿԷՐ

ԿԱՑԱ ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ

THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անոր պարզապէս շինուած ըլլալով, իրենց առաւելութեամբ այնքան ճանչցուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 190է աւելի պատուոյ վկայական և շքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուներուն մէջ

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Սէն Մարիէ? եկեղեցւոյ դիմաց թիւ 343 և 343 կրկին։
) 2. » » Ղալաթա Սէրայի դիմաց։
Ղալաթա) 1. Սինկէր խան Թիւնէլի առջեւ։
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս) 1. Սուլթան Համամ թիւ 2։
) 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13։
Սկիւտար) Չարշը Պոյը, թիւ 120։

Դասերը և նորոգութիւնները ձրի: Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատունին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի տանը։ 16 50—42

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԸՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Պետերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666	ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	162,600,000	»
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	460,946,000	»
1906 տարուան մէջ գանձուած ապահովագին ու տոկոս	75,130,000	»

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Աղտարեան խան Վօյվօտա Ղալաթիա։
Պոլսոյ գործակալութեան, Տիլօիղղատէ խան Աշըր Էֆէնտի ճառուղի, թիւ 26։
Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ 11 50—27

WILSON LINE
HULL-CONSPLE-NOVOROSSISK-ODESSA

ԹՕՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Նաւանք	Թօնօ	Նաւանք	Թօնօ	Նաւանք	Թօնօ	Նաւանք	Թօնօ	Նաւանք	Թօնօ
[illegible]	1069	[illegible]	4311	[illegible]	1581	[illegible]	3709	[illegible]	1118
[illegible]	3607	[illegible]	938	[illegible]	3720	[illegible]	3557	[illegible]	1785
[illegible]	1541	[illegible]	2383	[illegible]	1600	[illegible]	1057	[illegible]	119
[illegible]	2277	[illegible]	1718	[illegible]	595	[illegible]		[illegible]	1203
[illegible]	1822	[illegible]	504	[illegible]	2354	[illegible]	3419	[illegible]	1382
[illegible]	1264	[illegible]	3464	[illegible]	5540	[illegible]	1988	Թ. Ուիլսըն	1548
[illegible]	4481	[illegible]	1520	[illegible]	1030	[illegible]	4100	[illegible]	3227
[illegible]	1371	[illegible]	1641	[illegible]	1058	[illegible]	4036	[illegible]	1470
[illegible]	1337	[illegible]	954	[illegible]	2407	[illegible]	1985	[illegible]	342
[illegible]	1244	[illegible]	1828	[illegible]	1700	[illegible]	1637	[illegible]	1914
[illegible]	1094	[illegible]	349	Լէօ	1053	[illegible]	510	[illegible]	1289
[illegible]	2729	[illegible]	4582	[illegible]	2272	[illegible]	3329	[illegible]	2391
[illegible]	1831	[illegible]	3060	[illegible]	1648	[illegible]	1553	[illegible]	1350
[illegible]	4235	[illegible]	1148	[illegible]	3191	[illegible]	1613	[illegible]	1200
[illegible]	2305	[illegible]	1011	[illegible]	724	[illegible]	1789	[illegible]	
[illegible]	895	[illegible]	1695	[illegible]	1273	[illegible]	128	[illegible]	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած են.
Միքասօ շոգենաւը, նաւապետ Թօրր։
Քասթէլլօ շոգենաւը, նաւապետ Ճօն։

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուին.
Բլարօ շոգենաւը, նաւապետ Պէլտինկ, ամսոյս 15ին։
Մարօֆֆօ շոգենաւը, նաւապետ Մաք Լօուէն, մարտ 31ին։

Դիմել Գործակալներուն՝ Ճ. ՀԻԼՃ ԷՆՐԻՔՕՏ
Թիւ 23—24, [illegible] Մէյմէնէթ խան, Ղալաթիա 10 50—47

ՊԱԼՔԱՆ

Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ	Ֆրք.	9,500,000
Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ	»	142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահ կարասի եւայլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը որ անմրցելի գիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։ 50—17

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻԻԼՕՖ եւ Ընկ
Պոլիս, Անանիատիս խան

Cie RUSSIE

Navigation à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Մարտ

Դշ.	4/17	Ինէպօլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասօն, Տրապիզոն, Րիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ.	4/17	Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։
Եշ.	5/18	Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ.	6/19	Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր.	6/19	Սեվաստոբօլ. ժամը 10ին։
Շբ.	7/20	Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ.	7/20	Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպօլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բօր-Սաիտ և Աղեքսա. ժամը 4ին։

ՄՕՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեթի	Նայլօգրիա
Մինիա	Էմֆիս
Բաֆխիա	Գալաբրիա
Թէյլըր	Մօէրիս
Նարզօն	Ֆայլի
Նավարինօ	Զարօն
	Էփրտ

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են, նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին [illegible]։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ [illegible] ճամբորդներ կ'առնեն [illegible]։

Կ. Պոլսէ Լիվըրբուլ Ա. կարգի գին է 16
» » Բ. » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց համար Ղալաթիոյ [illegible] համար՝ իրենց ապրանքները [illegible] ժամերէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի նաւահանգիստներու համար [illegible]։

Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹԱԼ եւ Ընկ. Գործակալք
Ուէթըլ խան, Պալըք Բազար, Պոլիս
ՃԷՄՍ ՄՕՍ ԸՆԿ.
50—48 31 Ճէմս Մօսս, Լիվըրբուլ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն. ՓԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Մարտ 23ին, Ինէպօլի, Սեւ Ծովէն
Մարտ 30ին, Ֆրիժի, Մարսիլիայէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Մարտ 17ին, Ժօնի, Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում, Նովորոսիսք
Մարտ 24ին, Ինէպօլի, Մուտանիա և Մարսիլիա
Մարտ 31ին, Ֆրիժի, Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում և Նովորոսիսք

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէբի ճամբով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ։
15 Փ. ԲԷԳՕՒԼ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻՆ

Ժամանակացոյց կռւմբ.երու երթեւեկ.

1909 մարտ 1 (Ն. Տ.) Բշ. օրէն սկսեալ

ՔՕՆԻԱ — ԷՐԷՂԼԻ — ՊՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒ ԳԻԾ

ԵՐԹ կռւմբ. 699

Կայարան		Ժամ. եւ վայրկ. Առաւօտ
Գոնիա	մկն.	11 —
Գոյչի խան		11 31
Զումրա		12 15
Արըգ Էօրէն		12 43
Մանտասուն		1 12
Գարաման	ժմն.	1 43
	մկն.	1 58
Սիտրովա		2 24
Այրանճը-Տէրպէնտ		3 14
Ալաեա		3 50
Էրէյլի	ժմն.	4 15
	մկն.	4 45
Պուլկուրլու	երեկոյեան ժմն.	5 —

ԴԱՐՁ կռւմբ. 621

Կայարան		Ժամ. եւ վայրկ. Երեկոյ.
Պուլկուրլու	մկն.	5 20
Էրէյլի	ժմն.	5 38
	մկն.	7 20
Ալաեա		7 47
Այրանճը-Տէրպէնտ		8 31
Սիտրովա		9 13
Գարաման	ժմն.	9 37
	մկն.	9 52
Մանտասուն		10 25
Արըգ Էօրէն		10 54
Զումրա		11 30
Գոյչի խան		12 06
Գոնիա	երեկոյեան ժմն.	12 35

50—29

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՂԱՃԵԱՆ